

FI 1647

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 118. ÉVFOLYAMA

1983. DECEMBER • XXXII. ÉVFOLYAM • 12. SZÁM

TARTALOM

<i>Dr. Solymos Rezső</i> : Erdőgazdálkodásunk fejlesztésének időszervi kérdései	525
<i>Dr. Ébli György, Szalkay György</i> : Az erdei mellékhasználatról	531
<i>Babos Rezső</i> : A fonófüz termesztése, feldolgozása	538
A kosárfonás mai helyzete (<i>Németh É.</i>)	545
<i>Zombori János</i> : Erdei melléktermékek kémiai hasznosítása	547
<i>Dr. Csötönyi József</i> : A nem telepített munkahelyek szociális ellátásáról	550
<i>Kohán S.</i> : A Szlovák Szocialista Köztársaság jelentősebb populétumainak értékelése	556
Nemzetközi erdészeti verseny Ásotthalmán (<i>Dr. Solymos R.</i>)	561
Faállományok pusztulása és a tápanyagellátás (<i>Dr. H. Baule</i>)	563
Hozzászólás a „Mérnökök és az erdő” című cikkhez (<i>Dr. Szijjártó A.</i>)	565
<i>Nemcsák László</i> : Újabb laskagomba-termesztési eljárás	568

Címkép: Erdei termékek (Fotó: *Gelencsér István*)
A hátlapon: Száradó fűz vessző (Fotó: *Babos Rezső*)

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Д-р. Р. Шоймош</i> : Актуальные вопросы развития нашего лесного хозяйства	525
<i>Д-р. Д. Эбли, Д. Салкаи</i> : О побочном пользовании леса	531
<i>Р. Бабош</i> : Производство и переработка ивы корзинной	538
Настоящее положение производства корзин (<i>Э. Немет</i>)	545
<i>И. Зомбори</i> : Использование побочных продуктов леса в химии	547
<i>Д-р. И. Чт ни</i> : О социальном снабжении не стационарных мест работы	550
<i>Ш. Коган</i> : Оценка более значительных палтанций тополей Словацкой Социалистической Республики	556
Связь снабжения питательными веществами насаждений с их усыханием (<i>Д-р. Г. Бауле</i>)	563
<i>Л. Немчак</i> : Новый метод производства грибов <i>Pleurotus ostreatus</i>	568

CONTENTS

<i>Solymos R.</i> : Timely issues of the forestry development	525
<i>Ébli Gy.—Szalkay Gy.</i> : On the secondary products of the forest management	531
<i>Babos R.</i> : The growing and processing of osiers	538
On the present state of basketry (<i>Németh É.</i>)	545
<i>Zombori J.</i> : Chemical utilization of secondary forest products	547
<i>Csötönyi J.</i> : On the social supply of temporary work places	550
<i>Kohán S.</i> : Evaluating survey on some populeta in the Slovakian Socialist Republic	556
Relations between dieback of forest stands and their nutrient supply (<i>H. Baule</i>)	563
<i>Nemcsák L.</i> : A new growing method for <i>Pleurotus ostreatus</i>	568

AZ ERDŐ

Az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkeszti: dr. Solymos Rezső. A szerkesztőség címe: Budapest V. Kossuth L. tér 11. Levélcím: Budapest, Pf.: 1., 1960 MEM. EFH. Kiadja: a Lapkiadó Vállalat, Budapest, Lenin krt. 9–11. Levélcím: Budapest, Pf.: 223., 1906. Felelős kiadó: Siklósi Norbert. Kapják: az Országos Erdészeti Egyesület tagjai; előfizethető még: a Posta Központi Hirlapiroda (Budapest, József nádor tér 1., 1900) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján. Előfizetési díj egy évre 120,— Ft, félévre: 60,— Ft, egyes szám ára: 10,— Ft. Külföldön terjeszti: a „Kultúra” Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat (Budapest, Pf.: 149. H—1389). Az évi előfizetés ára: 7 dollár.

Révai Nyomda Egri Gyáregysége, Eger. 83. 12 1561 Igazgató: Horváth Józsefné.

Index: 25 208

HU ISSN 0014—0031

ERDŐGAZDÁLKODÁSUNK FEJLESZTÉSÉNEK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

DR. SOLYMOS REZSŐ:

Gazdasági életünk nehéz viszonyai között kiemelkedő szerepe van annak, hogy a műszaki fejlesztést az adott lehetőségek legkedvezőbb szintjén folytassuk. Olyan időszakban hangsúlyozzuk ezt, amikor az erdőgazdálkodó szervek a korábbiakat meghaladó erőfeszítésekkel dolgoznak az elért műszaki színvonal megtartásáért.

A felszabadulást követő negyedszázad *nagyszerű eredményeket* hozott az erdőművelésben, az erdők területének és fakészletének, valamint a fakitermelési lehetőségeknek a növelésében. *A műszaki, gazdasági fejlődés nyomán megújhódott a közgazdasági szemlélet*, amely az átfogó műszaki fejlesztést és a gazdálkodás hatékonyságát juttatta előtérbe. Közben jelentkeztek már az erdőfelújítások és -telepítések *fatermési* eredményei. A fiatal erdők azonban nem a vastag, hanem a vékony fa kitermelését növelték. Világossá vált, hogy az erdők fatermelésének növekedésével nem tartott lépést a megtermelt fa hasznosítása. *A piaci törvényszerűségek* a vállalati önállóság növekedésével együtt *elemi erővel hatottak* az erdőgazdálkodó szervekre is. Mindezek hatására felgyorsult a faipar fejlesztése.

Ebben a szakaszban kellett az erdőgazdasági termelésben sebesebbre kapcsolni a *gépesítés* ütemét, majd a munkába állított, sokat tudó, nagy értékű gépek üzemeltetésének, valamint karbantartásának és javításának az előfeltételeit megteremteni. Számos más tényezőt is kellene még felsorolnom ahhoz, hogy erdőgazdálkodásunk jelen helyzetét, a műszaki fejlesztést reálisan értékelhessük. Ettől eltekintve is joggal lehet megállapítani, hogy az elmúlt másfél évtized fejlesztési eredményei elérik a korábbiakat, s ezekre joggal vagyunk büszkéek. Közülük *kiemelhető az, hogy:*

- sikerült kialakítani az ökonómiai szemléletű erdő- és fagazdálkodást az ökológiai alapok jelentősebb sérelme nélkül,
- az erdőgazdasági üzemtervek és azok betartása révén úgy érvényesülhet a tartamos erdőgazdálkodás, hogy a vállalati eredményességre való törekvéssel összhangba hozható,
- új technika honosodott meg, amely nélkül a többcélú erdőgazdálkodás biológiai és ökonómiai követelményeit jelenleg már nem lehetne teljesíteni.

Mindezek további részletezése helyett *néhány időszerű, fejlesztési vonatkozású problémát sorolok fel a legynagyobbak közül:*

- az erdőművelés, a fakitermelés és a fafeldolgozás fejlesztésében a szükséges erőforrások hiánya miatt még mindig nem sikerült az indokolt összhangot elérni,
- az erdők fenntartása, állapota, a többcélú erdőgazdálkodás színvonala még nem felel meg korunk követelményeinek, nem érvényesítjük kellő gyorsasággal a legújabb felismeréseket, a kutatási eredményeket,

- a bővített újratermelést gyakran hátráltatja a kellő érdekelttség, szervezettség, előrelátás, a szakemberek aktivitásának, avagy működési lehetőségeinek és más előfeltételeknek a hiánya.

A fejlesztés során következő feladatai

A fejlesztés koncepcióját meghatározni és lehetőségeit felmérni az erdőgazdálkodás területén soha nem volt könnyű feladat. Az 5029/1978. sz. ÁTB-határozat a jelen időszakra építve az ezredfordulóig kijelöli fejlesztésünk alapjait. Ennek megfelelően a MÉM EFH részletes tervet készített, amely tartalmazza az erdőgazdaság és a faipar fejlesztésének főbb tényezőit és mértékét. E tervet összességében hosszú távon érvényesítendő feladatnak kell tekintenünk. Néhány fontos részletkérdése azonban némi módosítást igényel aszerint, amint változnak a gazdasági életnek azok a hatásai, amelyek az erdőgazdálkodást is számottevően befolyásolják.

Meghatározó tényezőnek kell tekinteni a fejlesztés anyagi forrásainak a csökkenését, költségeinek egyidejű növekedését. Fejlesztésünket ezért a kevésbé eszközigényes irányban kell folytatni.

Fejlesztési lehetőségeink

Hangsúlyozni kívánom, hogy a fejlesztésnek elsősorban azokat a lehetőségeit kell hasznosítani, amelyek viszonylag alacsony eszközigényűek, avagy egyáltalán nem is járnak anyagi befektetéssel. Melyek ezek?

Ide sorolom:

- a biológiai alapok bővítését, az ökológiai adottságok kihasználását,
- az eszköz- és munkahatékonyság javítását,
- a munka- és üzemszervezés fejlesztését,
- a meglévő gépek szakszerű üzemeltetését, felújítását és megfelelő karbantartását,
- az integrációnak az erdő- és fafeldolgozó vállalatok közötti magas színvonalú megvalósítását, az erőforrások célra irányított összpontosítását,
- a felső szintű szakmai ismeretek gyakorlati hasznosítását a meglévő eszközök útján, a kutatómunka eredményességének növelését és a kutatási eredmények alkalmazását,
- a termelés anyag- és energiaigényének mérséklését, a céltudatos takarékoskosságot,
- a piaci igényeket felmérő és az ehhez jobban igazodó gazdálkodást.

Úgy tűnik, hogy a felsoroltak a mindennapi termelőmunka éves feladatai. Ez így is igaz, csak ma főleg ezen az úton lehet a fejlesztést is megvalósítani. A biológiai, a technikai és az ökonómiai tényezők közül kiemelek néhányat.

A biológiai tényezők

Az erdőgazdálkodás fejlesztésének biológiai vonatkozásait elsősorban az ökológiai adottságok optimális hasznosítására vonatkozó törekvéseink jellemzik. Természeti adottságaink anélkül léteznek, hogy külön anyagi befektetést igényelnének. Ezek céltudatos hasznosításához szükséges az a szaktudás, amellyel ma valamennyi erdész szakembernek rendelkeznie kell.

Ökológiai adottságaink legfontosabb tényezője a *termőhely*, ez alapvetően meghatározza a választható fafajt és az alkalmazandó erdőművelési eljárásokat. Álláspontunk szerint a fafajmegválasztásban döntő az erdők tartamosan biztonságos fenntartása, a *stabil ökoszisztémák létrehozása*, és ennek során

a legnagyobb volumenű és jól hasznosítható fatermés elérése. Ez az állásfoglalás megköveteli az adott időszakban rendelkezésre álló, az adott fafaj szempontjából is megfelelő faipar kifejlesztését. Vannak, akik úgy tartják, hogy a faiparhoz kell a fafajt megválasztani. Ezzel a véleménnyel így egyetérteni nem lehet. A helyes fejlesztési álláspont szerint a tartamosan legnagyobb eredményt produkáló célállományok figyelembevételével a várható piaci igényekhez igazodva a faiparnak kell az adott fafajokhoz igazodnia. Más a kérdés, ha valamely meglevő faipari kapacitás igénye egyezik a körzetében eredményesen termeszthető fafajokkal. Ez a helyzet például a Nyugatmagyarországi Fazugasági Kombinát területének egy részén. A faellátás javítása érdekében nyilvánvaló az is, hogy a termőhely függvényében választható célállományok közül a társadalmi-gazdasági igényeknek leginkább megfelelőt kell létrehozni. Itt kell utalnom a nyárfatermesztés és a fenyvesítés sokat vitatott problémájára. Indokolatlan a nyáarak területének csökkenése, a 20% körüli fenyő területi részarány változatlanul helyes célkitűzés. Mindezek alapján *fejlesztésnek kell tekinteni* az ökológiai adottságokra épített és az ökonómiai szempontokat figyelembe vevő *fafaj-, illetve célállomány-megválasztást*, valamint az *ellenőrzött származású szaporítóanyaggal, nemesített fajtákkal való erdősítést*. Az erdők fatermésének mennyisége és minősége viszonylag kis ráfordítással ezúton mintegy 10–15%-kal növelhető. Itt kell kiemelni még az *erdősítési technológiák fejlesztésében* rejlő számottevő lehetőségeket, ezeknek anyagi vonzata csekély, vagy egyáltalán nincsen. Az erdősítési hálózat, az ápolások, majd a nevelővágások közötti összhang megteremtése a termelési költségek 10–15%-os csökkentésével jár.

Jelentős feladataink és lehetőségeink vannak a természetes felújítások fejlesztésében is. Erdősítéseink, fiatalosaink minősége számos helyen súlyos problémák sorát veti fel, ezeken sürgősen javítani kell. A fejlesztés biológiai tényezői közül hangsúlyozni kell a *természeti erők céltudatosabb hasznosítását az erdőművelés egész területén*. Különösen nagyok e téren a lehetőségeink az erdőnevelésben. Fa fajaink növekedésének menetét a kutatás tisztázta. Ehhez kell a nevelővágásokat igazítani, amint az az erdőnevelési modelltáblákban szerepel. A *modelltáblák gyakorlati bevezetése* olyan fejlesztést jelent, amely anyagi befektetést nem igényel, viszont a differenciálás révén az erdőnevelési költségek legalább 20%-kal csökkennek, a fatermés mennyisége mintegy 5%-kal, minősége ennek többszörösével emelkedik.

Különös figyelmet kell szentelni az erdővédelemre, az erdővédelmi rendszabályok betartását szolgáló fejlesztésre. Erdeink egészségi állapota a környezeti tényezők kedvezőtlen hatása miatt nemcsak a kultúr-ökoszisztémákban, hanem a nagy ellenálló és önszabályozó képességű természetes ökoszisztémákban sem megnyugtató. A hagyományos erdővédelmi gondolkodás ma már nem elég, a jövőben a biológiai kármegelőzés, valamint -elhárítás mellett többet kell tenni a környezet abiotikus tényezőinek kedvezőtlen hatása ellen. A biológiai tényezők között kell kiemelni az *erdő- és vadgazdálkodás összhangjának* javítását. Sok, de nem megoldhatatlan feladattal jár ez és jelentős fejlesztési célkitűzésnek kell tekintenünk. Erdőfelújításaink és -telepítéseink egy részén olyan mérvű a vadkár, hogy rontott erdők keletkeznek. Ezt nyilván nem sorolhatjuk majd a fejlesztés eredményei közé.

A technikai tényezők

Erdőgazdálkodásunk fejlesztésének második nagy témakörét a technikai tényezők alkotják. A VI. ötéves tervben szereplő 80%-os gépesítettség elérése ma már egyértelműen megoldhatatlan feladatnak tűnik. Különösen nagy a

lemaradás, ha az erdősítések 41⁰/₀-os, az ápolások 59⁰/₀-os és a kérgezés 57⁰/₀-os gépesítettségét tekintjük. *Kedvezőtlen az a heterogén állapot, ami az alkalmazott gépeket jellemzi.* Erre nézve elegendő megemlíteni, hogy csupán a fahasználatban 56 féle magajáró és 22 fajta stabil, motorral működő gép dolgozik, amelyet 10 országnak mintegy 30 cégétől szereztünk be. Miután csupán egyfajta motorban megközelítően 1000 féle alkatrész van, az említett motorokhoz 78 ezer féle alkatrész szükséges. Eszerint alig elképzelhető egy országos szinten szervezett, hatékony javítási és karbantartási rendszer kifejlesztése. A jelen beruházási és devizagondok mellett ezt elsőrendű fejlesztési feladatnak kellene tekintenünk. A gépesítettség kívánatos szintjétől való elmaradásunkon túl a heterogén géprendszerek és gépek mai állapota és üzemeltetése ma már nem segíti elő a jövő gépesítési feladatainak megoldását. A kialakult helyzet ellenére is *fejleszteni kell az erdőgazdasági munkák gépesítését.* Ennek során:

- a meglevő gépek jobb kihasználására nagyobb súlyt kell helyezni, mert az utóbbi években jelentősen nőtt ugyan az erdőgazdaságok eszközértéke, de nem járt együtt ezzel a hatékonyság joggal várt javulása.
- Fokozni kell a hazai erdészeti gépgyártást, a KGST keretében való gyártás-szakosítást és az együttműködést, mert a tőkés devizakeret várhatóan az alkatrész és a motorfűrész beszerzésén túl csak szerény importot tesz lehetővé. Az elmúlt két évben a tőkés gépbeszerzés aránya 39⁰/₀-ról 18⁰/₀-ra esett vissza, a hazai és a KGST-gépeké viszont növekedett.
- Az adott fejlesztési lehetőségek között többnyire hazai gyártmányú gépekkel kell megoldani az erdőművelési munkák nagyobb részét, a faanyagmozgatás egy részét, a rakodást, a kérgezést és az aprítéktermelést.
- A KGST keretében az LKT-programon túl várhatóan erdészeti traktorok, ültető- és vetőgépek, csörlők, markolók és közelítőberendezések, valamint vágástéri hulladék aprítók beszerzésére is lesz módunk.
- Tőkés beszerzésként maradnak a motorfűrészek és néhány egyedi gép, amely a további hazai gyártmányfejlesztést segíti. Elegendő utalnom arra, hogy az idén 100 millió Ft tőkés gépimportkerettel rendelkezik az erdőgazdaság és a faipar. A jövő kilátása ennek emelkedésére nem sok lehetőséget ígér.

Fejlesztési követelmény, hogy erdőgazdálkodó szerveink a következő időszak szerényebb gépesítési lehetőségeit már nem a heterogenitás növelésére, hanem a *tipizálás fokozására* használják fel. Meg kell végre érteni, hogy az eltérő faállomány, terep és egyéb gazdálkodási tényezők ellenére is, *van mód egységesebb gépesítésre.* Helyes és szükséges a világban működő gépek megismerése és ismertetése. Ma viszont a kutatásnak elsőrendű feladata, hogy egyértelmű állásfoglalással ajánljon hosszabb távon is elfogadható, biztonságosan működtethető KGST-géprendszereket és segítse a hazai erdészeti gépgyártást.

Meggyőződésem szerint a *korszerű technikáról lemondani nem lehet*, de azt is állítom, hogy a korszerűség nem jelent egyet a rendkívül drága, sokcélú szupergépekkel.

A feszített gazdasági helyzet miatt mindezek a problémák az eddigieknél élesebben vetik fel az *országosan egységes gépesítésfejlesztés ügyét* és a vállalati önállóság címen helyenként szétforgácsolt anyagi és szellemi erők jobb összefogását.

Itt kell még kiemelnem az *erdőfeltárás, az útépítés* továbbfejlesztését, amely a jelen időszakban némi megtorpanást mutat. Nem kevésbé lényeges az utak, a szállítópályák fenntartásának fejlesztése sem.

Az ökonómiai tényezők

Az erdőgazdálkodás fejlesztésének harmadik témakörében az ökonómiai tényezőket emelem ki, bár számosat közülük az előzőekben már tárgyaltam. Ezek egy része a fejlesztés eredményének, avagy követelményének is tekinthető. Nem kétséges elsőrendű fontosságuk, amint nem vitatható azon erdők fenntartásának kötelező volta sem, amelyek pénzben mérhető haszna ökonómiai szempontból pillanatnyilag, vagy akár hosszú távon is, kedvezőtlen. Az *eredményes gazdálkodás* munkánk egyik fő célja. Ezt egyesek szívesen és sajnos néha joggal magyarázzák úgy, hogy a pillanatnyi éves eredményen túl, a mai erdészek esetenként megfelelnek a hosszú távú erdőgazdasági célkitűzésekről. A gazdasági szabályozórendszer továbbfejlesztése hivatott arra, hogy a vállalati rövidebb és a népgazdasági hosszabb távú célokat kellő összhangba hozza. Ez irányú feladataink között kiemelem az *üzemtervezés soron levő fejlesztését*. Ökonómiailag is jól megalapozott üzemterveket kell készíteni, amelyek betartása útján kiküszöbölhetők a csak pillanatnyi előnyökre való törekvések kedvezőtlen hatásai. Számos megoldatlan kérdés nehezíti az üzemtervezéskor felmerülő ökonómiai feladatok megoldását. Ide sorolom a vállalati érdekeltség és az üzemterv kapcsolatát is.

Az erdészeti ökonómia fejlesztésekor az üzemtervezés közgazdasági kérdéseit megkülönböztetett figyelemmel kell kezelni. Nemrég javasoltam, hogy az üzemterveket erdőtervnek nevezzük. E tervek készítőit folyamatosan kell továbbképezni, hogy a jövőben is megfelelhessenek a velük szemben támasztott követelményeknek. A jó erdőtervek a hosszútávú bővített újratermelés megbízható alapokmányává kell hogy váljanak. Napjainkban már nem vitatja senki azt sem, hogy a piacépítés, a piackutatás munkáját az eddigieknél gyorsabban kell fejlesztenünk, megtalálva az összhangot az üzemtervekben szereplő fakitermelési lehetőségekkel.

A fejlesztés ökonómiai szempontjai közül kiemelem a már említett *termelési integrációt*, a vállalatok közötti társulásokat és az ide kapcsolódó szervezési feladatokat. Tovább kell folytatni és bővíteni kell az *integrálódást horizontálisan* is. Erdőgazdasági vállalati átszervezés helyett hosszú távon a jól megalapozott *termelési vagy szolgáltatási célú társulások jelenthetik a fejlesztést*. Az ágazati termelési társulások létrehozása mellett kell a *vállalati munka- és üzemszervezést is fejleszteni*.

Az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok megfelelnek az önálló gazdálkodás feltételeinek, ezért stabil vállalatokként kell a jövőben is reájuk építeni. A vállalaton belüli szervezésnek ugyanakkor új feladatokat kell megoldania. Ide soroljuk a vállalati szervezeti egységek továbbfejlesztését, ezek kapcsolatainak bővítését és a vezetés szervezetének és működésének a fejlesztését. Magasabb színvonalra kell emelni a vállalat belső működésének szabályozását. Javítani kell és lehet a vállalat vezetési módszereit, a munkamegosztást és a döntési hatáskörök célirányos lebontását, egyértelmű meghatározását.

Az üzemeken belüli, munkahelyekhez kapcsolódó munkaszervezés is számos lehetőséget nyújt a fejlesztésre. Ide kapcsolódik a munkaerőnek az eddigieknél lényegesen jobb hasznosítása. Ennek érdekében meg kell teremteni az anyagi érdekeltség és a szervezés összhangját, a szociálpolitikai feladatok következetes megvalósítását. *A szervezés és az ösztönzés egysége az ökonómiai tényezők fejlesztésének általános előfeltétele.*

Az ökonómiai tényezők között kell tárgyalni a *külgazdasági kapcsolatokat*, amelyek az utóbbi időszakban a KGST és tőkés relációban egyaránt bővültek. A jövőben is fontos cél marad a nemzetközi gazdasági, műszaki és tudományos együttműködés érdemi fejlesztése. A nemzetközi piaccal való kap-

csolat ellátó és felvevő piaci szempontból egyaránt jelentős, de nem kis szerepe van a szakmai ismeretek, az új tudományos ismeretek átvételének sem.

Befejezésül a fejlesztés *emberi, munkaerő-vonatkozásait* emelem ki. Ez ágazatunk kulcskérdése, hisz az élők munkáigény változatlanul magas és a termelés jellege miatt a csökkenés ellenére, más ágazatokhoz viszonyítva, nálunk az aránya a jövőben is jelentős marad. A fejlesztés *alapvető kérdése az indokoltan szükséges munkaerő megtartása, a szakképzettség gyors ütemű növelése* valamennyi szinten, *a képzettségnek megfelelő munkaerő-hasznosítás és az ehhez igazodó bérezés.* A mérnökök valóban felső szinten irányítsanak és ne kedvüket vesztett ügyintézők legyenek. A szakmunkások a termelőmunka mestereiként kerüljenek a gyakorlatba, legyenek képesek sokirányú feladat megoldására. Az időszaki munkások szerepét is újra kell értékelni, hisz társadalmi fejlődésünk számos lehetősége kedvez ennek, főleg az erdőművelés vonalán.

*

Az elmondottakkal korántsem merítettem ki a fejlesztés legfontosabb biológiai, technikai és ökonómiai szempontjait, erre nem is törekedtem. A fő céltom az volt, hogy:

- a megváltozott, nehéz gazdasági körülmények ellenére is kihangsúlyozzam az erdőgazdálkodás fejlesztésének folyamatosságát,
- a fejlesztési előfeltételek mérlegelésével olyan reális megoldásokra irányítsam a figyelmet, amelyek lehetőségei ma is adóttak,
- az egységesebb szakmai gyakorlatra buzdítsam önálló vállalatainkat, amelyben a termelés ökológiai alapjait növeli, az ökológiai potenciált a társadalmi igények szerint a többcélú erdőgazdálkodás keretében optimalisan segít hasznosítani a korszerű technika, valamint az ökonómiai vonatkozású szabályozási és szervezési rendszer.

Könnyebb és talán népszerűbb lett volna a legkorszerűbb erdészeti technikáról, a nagy eszközigényű, látványos fejlesztésről beszélnem. Ezt mégsem tehettem, mert az egyszerűbb és a sokszor nagyobb törődést igénylő megoldások jelentik ma a célra vezető utat.

Erdőgazdálkodásunk történetének számos nehéz időszakáról van tudomásunk. Nem kétséges, hogy a mai időszak számunkra adja fel azt a fejlesztési feladatot, amelynek megoldását több vonatkozásban utódaink ismerik majd el, avagy elmarasztalják. Törekvéseink egyik súlypontját az a hozzájárulás jelenti, amellyel gazdasági életünk, emberi környezetünk mai gondjain a legtöbbet tudunk segíteni. Szakmai meggyőződésünk és hivatásbeli elkötelezettségünk az is, hogy erdeink fenntartása, hosszútávú céljaink megvalósítása folyamatosan emelkedő színvonalon történjen. Hiszek abban, hogy a magyar erdészek szaktudása és erdőszeretete elegendő egy olyan tisztességes helytálláshoz, amelynek jó híré a jövő erdei hirdetik.

AZ ERDEI MELLÉKHASZNÁLATRÓL

DR. ÉBLI GYÖRGY—SZALKAY GYÖRGY

Az erdei mellékhaszonvételt az emberiség már évezredek óta űzi. A társadalmi közösségek kialakulásának kezdeti időszakától az emberek különböző gyümölcsök és termések gyűjtögetésével, majd vadászat, halászat és bányászat révén gondoskodtak a mindennapi élelmükről, a ruházkodásról, az otthonaikról. Már korán felismerték a különböző növények gyógyító hatását és tovább lehetne sorolni az egyéb termékek hasznosságának korai felismerését. Erről az ősi tevékenységről ma sem időszerűtlen szólni, különösen most, amikor a tudomány és a gyakorlat igyekszik a természetes kultúrákhoz visszatérni, erőfeszítések történnek a túlzott gyomirtás, növényvédelem, műtrágyázás csökkentésére, a biológiai talajjavítás és védekezés szélesítésére életterünk megóvása céljából. A szervezett mellékhaszonvétele rövid múltira tekint vissza, s ezt a tevékenységet legteljesebben az Erdei Termék Vállalat munkája mutatja be.

Az Erdei Termék Vállalatot 1956. január 1-vel azzal a céllal hozta létre az Országos Erdészeti Főigazgatóság, hogy következetesen tárja fel az ország erdei mellékhaszonvételi lehetőségeit, teremtsen meg a feldolgozásnak, hasznosításnak a feltételeit, mindehhez nyerve meg a belföldi és külföldi piacot.

Az alapítást előző években az erdei gombák begyűjtésére, feldolgozására és értékesítésére kialakult a mai felvásárlási hálózat gerince. Elsősorban az erdőben gazdagabb vidékeken jöttek létre üzemvezetőségek, pl. Zalaegersze-gen, Kaposvárott, Egerben, Sátoraljaújhelyen. Igen fogékony és a megszállottságig lelkes, kezdeményező emberek indították útjára a szervezett erdei mellékhaszonvételt. Az ország adottságait fel kellett tárni, gyűjtőállomások százait kellett beszervezni a munkára, a gyűjtők tízezreivel kellett megismertetni a felvásárolható termékeket, azok minőségi, gyűjtési, szárítási, technológiai előírásait.

Hamar bebizonyosodott, hogy kizárólag gombára alapozva életképtelen a vállalat, ezért alapításának kezdetétől egyre szélesebb termékválaszték-sort igyekezett kialakítani. Az első évekre jellemző volt a felvásárolt termékek tömegtől változatlan formában tovább értékesíteni. A fejlődés lehetőségét ezt követően a termékek feldolgozásában határozták meg. A vállalat fejlődését, a termékszerkezet alakulását az 1. ábra mutatja.

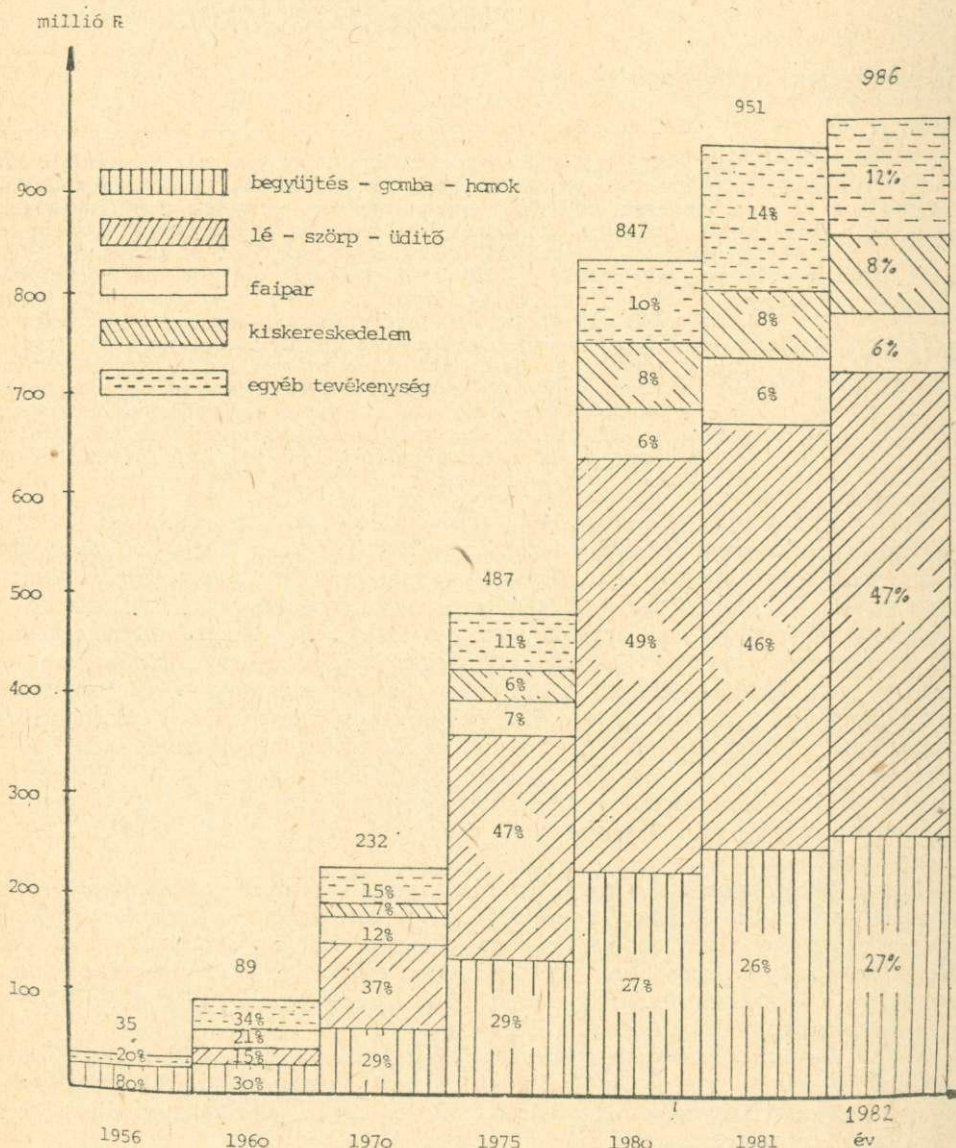
A következetes munkának eredményeképpen, évről évre nőtt az egyébként veszendőbe menő erdei gyümölcsök, vadon termő gyógynövények, erdei gombák, erdei díszítőanyagok, aprófaárúk, dió és egyéb gömbfaárúk, állati eredetű melléktermékek (agancs, bőr, éticsiga stb.) mennyisége.

Csakis ilyen, sokféle terméket felvásárló begyűjtésre lehetett megbízható, minden évben kellő árualapot biztosító gyűjtőhálózatot kialakítani.

Az erdei mellékhasználat természetesen magában foglalja a felsoroltakon kívül a fa kémiai hasznosítását, a felszíni bányászatot, halászati, vadászati, méhészeti, fűz- és nádtermelési és -feldolgozási tevékenységet, ezt más vállalatok végzik.

AZ ERDEI TERMÉK VÁLLALAT ÁRBEVÉTELÉNEK
ÖSSZEGE ÉS TEVÉKENYSÉGENKÉNTI MEGOSZLÁSA
1956-1982. ÉVEKBEN

1. ábra

Begyűjtés, felvásárlás

A tudatos építőmunka folytán ma a vállalatnál kilenc begyűjtő, illetve felvásárlási, feldolgozási üzemvezetőség működik. Közvetlen szakmai, pénzügyi felügyeletük alá 500—550, ún. gyűjtőállomás tartozik, ami közel ennyi köz-

ségben történő felvásárlást is jelent. A gyűjtőállomásokhoz kötődnek a gyűjtők tízezrei, akik ősi, hagyományos módon ma is szemenként gyűjtik a csipkét, az erdei szedret, a gombát stb.

A mindenkori vállalati elhatározás végrehajtása gondos szervezést igényel a begyűjtés területén, hogy lehetőleg kis hibaszázalékkal valósuljon meg a felvásárlás. A felsorolt termékcsoporthoz közel 400féle terméket jelentenek, amihez annyiféle felvásárlási ár, anyagi érdekeltséget biztosító jutalék, gyűjtési, feldolgozási technológia tartozik. A felvásárláshoz készpénzellátmányt kell biztosítani a pénzforgalmazás szigorú szabályai szerint, gondoskodni kell a tárolásról, a szállításról, az ellenőrzésről stb. Az ilyen termékgorgalmazás az egész mechanizmus nyitott szerkezete miatt nagyon sok tekintetben eltér az erdőgazdaságok termelési, kereskedelmi gyakorlatától, főként a következők miatt:

- A forgalmazásra kerülő termékek zöme igen romló (gombák, gyümölcsök, nyers áruk).
- Közvetlenül, vagy közvetve élelmiszeripari fogyasztásra kerülnek, ezért fokozottan ügyelni kell az egészségügyi követelményekre.
- Alapos szakmai ismeretre van szükség a felvásárláshoz, fel kell ismereni a gyógynövényeket, gombákat nemcsak nyers, hanem szárított formában is; felvásárlásukkal csak szakvizsgálóval rendelkezők bízhatók meg.
- A termékek legtöbbje idényszerű. Ha egy-egy termék felvásárlására, forgalmazására nem kellő a felkészülés, egy esztendő kell várni a következő begyűjtésre.
- Az évenkénti hozamok igen változóak és eltérőek a gyűjtési időpontok is.
- A begyűjtéssel foglalkozók és a gyűjtőállomás-vezetők legtöbbje nem áll munkaviszonyban a vállalattal, ezért az irányítás és a begyűjtés szervezésének leghatékonyabb eszközei a felvásárlási árak és a forgalmazási jutalékok maradnak.

Az elmúlt évtizedekben kialakultak azok a tapasztalatok, amelyek hasznosításával irányítani lehet az igen szerteágazó begyűjtési tevékenységet. Sok ember juthat e tevékenységek folytán jövedelmekiegészítéshez. Népgazdaságilag nézve nem kevés olyan munkaeő is hasznosul e tevékenységben, amelyet ma még kötött munkaidőben és szigorúbb feltételek mellett folyamatosan nehezebb számításba venni.

A fontosabb üzemágak

Az erdei gyümölcsök ízben, zamatban, ásványianyag-tartalomban jelentősen eltérnek a termesztett gyümölcsöktől. A nemesítő munka részére ma is felbecsülhetetlen értékű „génbankot” jelentenek; ősi faj- vagy fajtatulajdonosságokat őriznek és szinte vegyszermentes környezetből származnak. Mai, civilizált világunkban ezt kevés élelmiszeripari alapanyagról lehet elmondani. Jelentőségük mindaddig megmarad, amíg iparilag számottevő mennyiségben begyűjthetők. Sajnos eddig nem sikerült azt megvalósítani, hogy az üzemszerű telepítésükre több gondot fordítsanak. Történtek bizonyos célirányú telepítések, de ezek még nem oldják meg a kérdést. A környező országokban (pl. Szovjetunió, Bulgária, Lengyelország) igen nagy kiterjedésű erdei gyümölcs-kultúrákat hoztak létre az elsődleges fatermesztési célokat kevésbé szolgáló, vagy éppen mezőgazdasági területeken.

Hazánkban az elmúlt 20 év alatt jelentősen csökkent a begyűjtött erdei gyümölcsök mennyisége, ugyanakkor nem véletlen, hogy a tőkés viszonylatú érdeklődés fokozódik, elsősorban az előhűtött erdei gyümölcspulpok

iránt. Ma évente — az igényektől és a termésalakulástól függően — 2500—3000 tonna erdei gyümölcs kerül begyűjtésre. Legjelentősebb a feketeszeder, a kökény, a som, a feketebodza, a vadkörte és a sajmeggy. Külön szükséges megemlíteni a csipkebogyót, amely egyben fontos gyógyszeripari alapanyag, valamint a szelídgesztenyét, amelyből évente 3000—3500 tonnát vásárolnak fel.

Az erdeigyümölcs-készítményeknek (szörpök, üdítők, dzsemek) igen fontos közegészségügyi tulajdonságuk van, akár nyersen vagy feldolgozva kerülnek fogyasztásra. A szív- és érrendszeri bántalmakra, magas kálsótartalmuknál fogva pedig az emésztésre hatnak kedvezően.

Az erdei gombák a leghagyományosabb erdei melléktermékeink közé sorolhatók. Erdő nélkül nem létezhet. A gomba igen fontos népelelméleti cikk, keresett exporttermék. Mivel termőtestük közel 90%-a víz, ezért igen romlékonyak. Gyűjtésük — azon túl, hogy ismerni kell a gyűjthető fajokat — különös gondosságot igényel. Nyersen nagyon rövid ideig tarthatók, legegyszerűbben felszeletelés után természetes úton történő szárítással tartósíthatók. Magas fehérjetartalmuk van. Megtalálható bennük minden olyan aminosav, amely az emberi szervezet fehérjéinek felépítéséhez szükséges. Nagy rosttartalmuk miatt nehezen emészthetők. Értékes íz- és zamatanyagaik miatt kedvelt élelmiszerek. Jelentős a foszfor-, kálsó- és vitamintartalmuk is. Több gombafélét fűszerként használnak, táplálékként tíz kiló gomba emészthető fehérjemennyisége 20—23 kilogramm marhahús fehérjetartalmával egyenértékű.

A gombagyűjtés alapszabályai:

- csak biztosan, jól ismert gombát szabad gyűjteni,
- lehetőleg a kifejlett gombát kell gyűjteni, tönkkel együtt. A túl fiatal gombát kár leszedni, az idős gyakran kukacos,
- a begyűjtött gombát a törődés és nyomódás veszélye miatt kosárba jó gyűjteni és a feldolgozásig (értékesítésig) rekeszekben, lazán kell tárolni.

A forgalmazás nem veszélytelen, ezért kizárólag gombaismeretekkel rendelkezők foglalkozhatnak vele. Számtalan tanfolyam keretében oktatják a gyűjtőket, többszörös ellenőrzés után kerül a késztermék a fogyasztó elé. Általában több gombafaj ehető és gyűjthető mint amennyit a legtöbben ismernek. A vállalat a közel 50 ehető gombából 20—25 féle fajt gyűjtet és forgalmaz. Alapkövetelmény, hogy valamennyi gombafajt külön-külön kell tárolni és feldolgozni.

Az évente termő gombáknak — becslések szerint — mindössze 20—25%-át tudják begyűjteni a szervezetség magas szintje ellenére. Egy-egy terméshullám sokszor nagyon rövid ideig tart és a szedés a gyűjtőtől igen alapos helyi ismereteket igényel. Az időjárástól függően nagyon hullámzó a termés. Száraz súlyban 15—100 tonna között változhat a begyűjtött mennyiség. A szárított erdei gomba igen keresett exportcikk.

A különböző gyógynövények gyógyhatását hamarabb ismerte meg az emberiség, mint annak hatóanyagát.

A természetes, hatóanyagaiban gazdag gyógynövények iránt ismét növekszik az érdeklődés, mert:

- A gyógynövények biológiai hatóanyagait nem nélkülözheti a gyógyszeripar, nagyon sok hatóanyagot szintetikusán nem tudnak még előállítani.
- A szintetikus gyógyszerek célhatásaival szemben a drogok sokszor komplex gyógyító tulajdonságuk miatt jutnak előtérbe.

- Több növény fontos kozmetikai alapanyag.
- Számtalan növényi illóolaj nem helyettesíthető az élelmiszeriparban sem.
- Növekszik a természetes fűszerek iránti kereslet.

A gyógynövények gyűjtése ugyancsak alapos növényismeretet, lelkiismeretes munkát, szedést, szárítást, tárolást, feldolgozást igényel. Nem mindegy, hogy mikor gyűjtünk. Az egyes növényi részek csak adott időpontban tartalmazzák a legnagyobb hatóanyag-mennyiséget. Vannak itt is — akár a gombák között — mérgező növények, amelyek nemcsak a gyűjtéskor, hanem a teljes forgalmazás során különös gondosságot igényelnek. Számtalan gyógy- és fűszernövényt nagy kultúrákban termelnek. Amennyiben a drogok gyűjtését kíméletesen és gondosan végzik, több vadon termő gyógynövényt természetes előfordulási helyén „dúsítják” (pl. a kamillánál magvetést alkalmaznak), így hosszú távon minden károsodási veszély nélkül, évente nagy mennyiségben gyűjthetők.

Az *aprófaárúk* rendkívül gazdag termékcsoporthoz képeznek. A termékek többsége abból az alapanyagból készül, amely a tisztítás, gyérités során nagy mennyiségben képződik. Vessző- és rőzseárúk, seprűk, ún. nőtt szerszámnyelek, faragott és esztergált szerszámnyelek, karók, botoszönyeg, háztartási faárúk, fakanalak, húsvágó és galuskadeszkák, kisebb kerti és konyhai bútorok stb. termelése és forgalmazása tartozik ebbe az üzemágba.

Az elmúlt években nagyon sok termék kereslete, s így termelése is megszűnt, de az új és újabb választékok lehetősége szinte kimeríthetetlen. A hagyományos faárúk forgalmazása csökken, viszont számolni lehet a feldolgozott és esztergált termékek növekedésével. Ehhez viszont az eddigieknél jobb faanyagra és korszerűbb termelési technológiára van szükség (pl. száraz faanyagra).

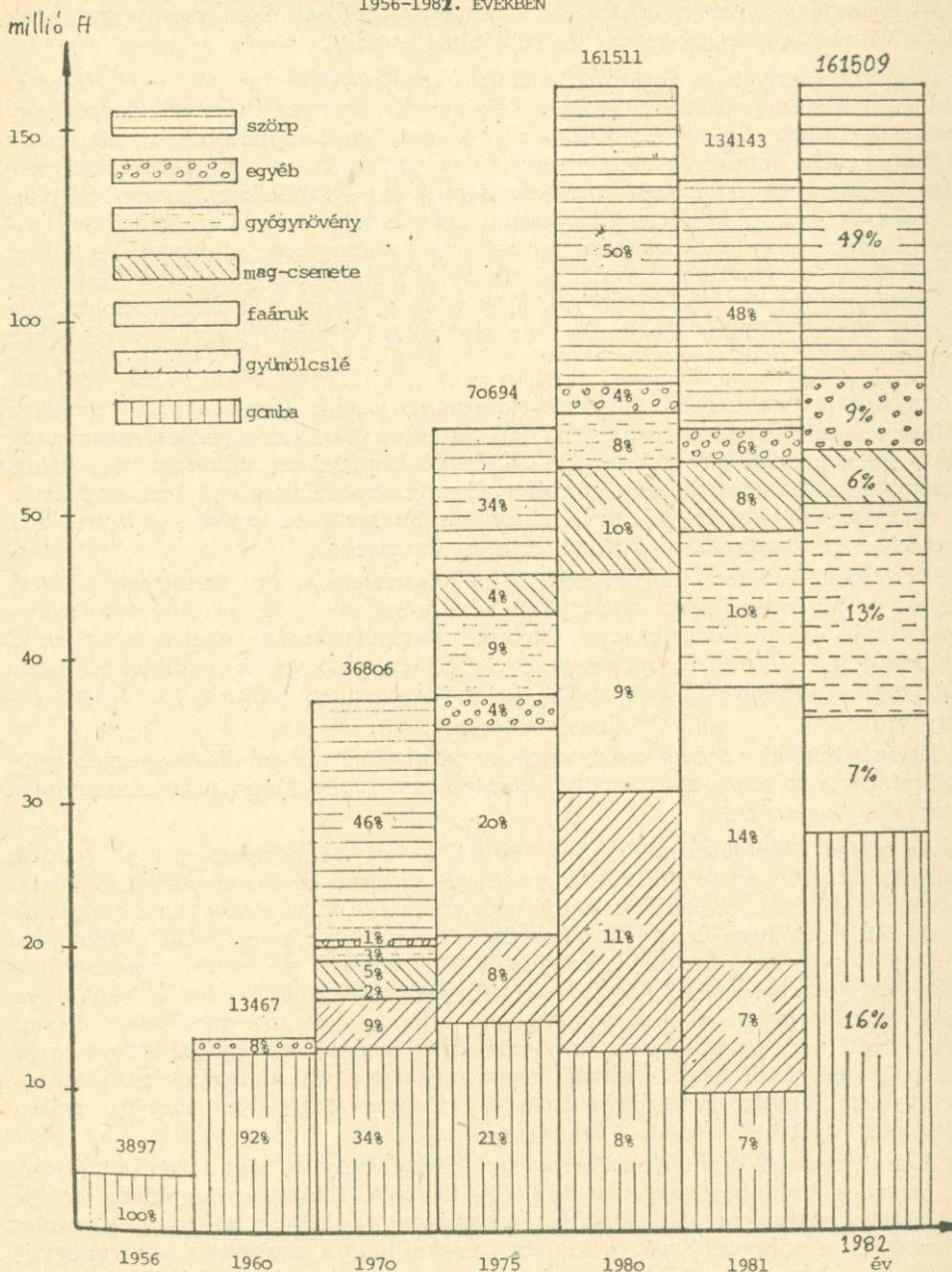
Ki kell emelni az évenkénti, mintegy 2000—2500 m³-es dió- és egyéb gyümölcsfarönk felvásárlását, amelyik fontos lemez- és fűrészipari alapanyag a társvállalatok számára.

Az *erdei díszítőanyagok* színes és változatos termékcsoporthoz a gombák mellett talán a legindokoltabban sorolható az erdei melléktermékek fogalmkörébe. Gyűjtésük ugyancsak kellő szakértelmet kíván. Közvetlenül vagy feldolgozott formában lehet forgalmazni. A természet maradandó károsodása nélkül is végezhető tartalmas begyűjtés. Ha azonban az élő virágokat, páfrányokat tömegesen és főleg gumóstól, gyökerestől gyűjtik, ha a fákat, cserjéket összetördelik, a védett virágokat kitépik, jelentős kárt lehet okozni. Az erdőtörvény szabályozza az erdei melléktermékek gyűjtését. A saját szükségleten felül csak szakvállalatok megbízása és a területileg illetékes, felügyeletet gyakorló erdőgazdaságok előzetes engedélye alapján szabad gyűjteni.

A legfontosabb erdei díszítőanyagok: a fenyőgally, a zöld lomb, a tobozok, a barka, a különböző erdei virágok — hóvirág, ibolya, gyöngyvirág, tózsike, a mohák, a karácsonyfa. Említést érdemelnek a különböző tobozok, mohaalapok és a virgács. Szükséges még megemlíteni a szakszerű agancsbegyűjtést is, amelyen keresztül a hazai szarvasállomány évenkénti fejlődését, egészségi állapotát lehet nyomon követni.

Egyre nagyobb a jelentősége az éticsiga-begyűjtésnek és -forgalmazásnak, amely teljes egészében tőkés exportáru. A begyűjtési ágazatokhoz tartozik a felszíni homokbányászat is. Ennek során évenként mintegy 100 em³-t értékesítenek.

1956-1982. ÉVEKBEN

A begyűjtési főágazat kereskedelmi gyakorlata és kapcsolódása a vállalat vertikális termelési feladataihoz

A vállalat 1956-ban — alapítási évében — 35 millió Ft árbevételt ért el. 1982-ben az árbevétel 986 millió Ft volt. A hagyományos mellékhaszonvétel

közvetlen értékesítésű árbevételének aránya fokozatosan csökkent és ma a vállalati árbevételnek 26—27⁰/₀-a csupán. Az elmúlt évtizedek dinamikus fejlődése során egyre jobban beszűkült a változatlan formában értékesített termékek köre. A felsorolt kilenc felvásárlóüzemen kívül

- két gyümölcsfeldolgozó és szörpüzem, illetve gyáregység,
- három üdítőital-üzem, illetve -gyáregység,
- két faipari üzem,
- egy gombaüzem,
- két gyógynövény-feldolgozó üzem,
- nyolc kiskereskedelmi bolt

munkáján, értékesítési tevékenységén keresztül realizálódik a vállalat árbevétele. A felsoroltakon kívül még több kisebb egység is működik, amelyek szervezetiileg valamelyik üzem- vagy gyáregységhez tartoznak. A begyűjtő üzemvezetőségek belföldi közvetlen kereskedelmi tevékenysége szükségszerűen egyre jobban decentralizálódott azoknak a termékeknek az esetében, amelyek nem igényelnék központosított feldolgozási és értékesítési gyakorlatot (pl. a faáruk és a díszítőanyagok). Nagy mennyiségben értékesítenek közvetlenül gyümölcsöt a hazai konzerv- és hűtőipar részére, de megnövekedett a közvetlen exportértékesítési lehetősége a nyers gyümölcsnek, gombának, éticsigának is.

A közvetlen értékesítésnél jelentősebb a begyűjtési ágazatnak a belső átszállítása. Ezzel a feldolgozóüzemek, -ágazatok minden évi termeléséhez szükséges alapanyagot adja. Erre épülhet fel az a vállalati vertikális termelés-szerkezet és anyaggazdálkodás, amely döntően meghatározza az egész vállalat prosperitását. Az 1982. évi árbevétel szerkezetét vizsgálva látható, hogy 47⁰/₀-ot képviselt a lé, szörp, üdítőital üzemág, zömében a begyűjtésre támaszkodva. Az import eredetű üdítőital- és szörptermelés aránya 35⁰/₀.

A vállalat közel 2500 vevővel, 2000 szállítóval dolgozik, 159 db saját tehergépkocsit, 27 db pótkocsit üzemeltet és hat külkereskedelmi vállalatot keresztül bonyolítja exportját.

Az exportértékesítés szerkezetét a 2. ábra mutatja. Ezzel a sokrétű tevékenységgel olyan széles körű belföldi és külpiazi kapcsolatrendszer sikerült kialakítani, amelyből állandóan újabb és újabb termelési és értékesítési lehetőségekre lehet információt beszerezni. A vállalat igen érzékeny a piaci reagálásokra. A mindenkori igényekhez igazodva, képes a gyors termékszerkezet-váltásokra.

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: Babos Rezső oszt.-vez., Erdög. Fűz- és Kosáripári Váll., Budapest; dr. Baule, Hubert, a KALI u. SALZ. AG. erdészeti szaktanácsadója, Staufenberg/Luttenberg; dr. Csötönyi József MÉM EFH-főelőadó, Budapest; dr. Ébli György, az ERDEITERMÉK Vállalat igazgatója, Budapest; Ing. Kohán, Sztéfán tud. munkatárs, Erdög. Kut.-intézet, Zólyom; Nemcsák László V. é. erdőmérnök-hallgató, Sopron; Németh Éva csoportvezető, Erdög. Fűz- és Kosáripári Váll., Budapest; dr. Solymos Rezső MÉM EFH-főosztályvezető, Budapest; Szakács László kerületvezető erdész, Zalai EFAG, Zalaegerszeg; Szalkay György MÉM EFH-főelőadó, Budapest; dr. Szijjártó András tud. osztályvezető, Agrárgazdasági Kutatóintézet, Budapest; Tóth István ny. főmérnök, Vác; Zombori János gazd. szaktanácsadó, ERDŐKÉMIA Váll., Budapest.

A FONÓFŰZ TERMESZTÉSE, FELDOLGOZÁSA

BABOS REZSŐ

Magyarországon 3500—4000 hektáron termesztünk nemesfűzet. A mezőgazdasági célra jobbára hasznosíthatatlan területeken a megtermelt fűz vessző a hazai fonóipar alapja, sőt javulnak az anyagexportálás lehetőségei is.

Az emberek már az ókorban felfigyeltek a fűzre, erre a sokoldalúan felhasználható növényre. Hajlékony, szívós vesszőiből eleinte feltehetően szállítóeszközöket, halászati szerszámokat készítettek, majd később kerítéseket, bútorokat, disztárgyakat. Használták — és ma is használjuk — partvédelmi vízszabályozási munkákhoz. Korai írásos feljegyzésekben is rábukkanunk a fűzzel kapcsolatos emlékekre. Cato pl. i. e. a II. században javasolja a fűznek kosárfonás céljára történő üzemszerű termesztését. Plinius római botanikus az I. században számítást közöl, mely szerint termesztése az olajfánál jóvedelmezőbb.

E korai próbálkozások ellenére, a fűztermelés bázisa még csaknem két évezredig az erdő maradt. A folyók árterületeinek erdei, a nagy kiterjedésű mocsarak, lápok vadfűzésesei adták a kosarak, varsák anyagát, de ebből készültek a védőpalánkok, kerítések és sokszor maguk a házak is.

A folyók partját, az ártéri erdőket bejáró ember kezdetben nyilván különösebb megfontolás nélkül azokat a — többnyire egyéves — hajtásokat gyűjtötte össze, amelyek alkalmasak voltak a fonásra. A törzsekről évente levágta a hajtásokat. A rövid törzs megvastagodott és minden évben seprűszerűen újra hajtott. A Tisza és a Körösök mentén ma is sok ilyet láthatunk. Általában „fejesfáknak” nevezzük őket. Gyakran csak 2—3 évenként vágják le róluk a hajtásokat, ilyenkor „botolófűz” a nevük. A lecsapolási, szabályozási munkák miatt csökkent a termőterület. A fűzek rendkívül jó sarjadzóképesége folytán nem okozhatott nehézséget megfelelő terület kiválasztása után a kívánt fajok eltelepítése.

Ezzel megtörtént az első lépés a korszerű fűztelepek kialakulása felé.

A múlt században kezdődött és azóta is tartó nemesítési munka eredményeképpen új hibridek jöttek létre. Ezek egyike az amerikai fűz (*Salix americana* Hort.), amely alig száz év alatt szinte egyeduralkodóvá vált a kosárfonásban. Ez a klón minden valószínűség szerint Amerikában, a *Salix cordata* és a *Salix petiolaris* keresztezésének kitenyésztése. Európába 1885-ben hozta be (Poznan mellé) egy Höth nevű kosárfonó mester. Innen terjedt el egész Európában, kiszorítva a különböző, korábban termesztett, általában „vad” fűzeket. Csak himivarú barkái vannak. Levelei lándzsásak, hosszúságuk 10—12 cm, középen a legszélesebbek. A levélnyél hosszú, a pálhalevelek vese alakúak. Az idősebb levél csupasz és alul-felül zöld. A hajtásvégeken levő fiatal levelek hamvasak, színük vörös, a hajtásvég bóköl. A vessző alul zöld, felül bronzvörös, hántolva fehér, esetleg kissé sárgászöld. Igen keresett, jó minőségű fonóvesszőt ad. Fagyra kevésbé érzékeny, de jégverésre és rovarkárosítókra annál inkább.

Dugványról szaporítják, tehát tiszta populációban tenyészik. Ha figyelembe vesszük, hogy ez egy százéves klón, amelyet mindig vegetatív úton szaporítottak, számítani lehet a leromlásra, betegségekkel szembeni ellenállóképesség rohamos csökkenésére. Kétségtelen jó tulajdonságai ellenére ma már megfigyelhető, hogy az újabb telepítések anyaga kissé törékenyebb, mint a régi telepeké. Az újabb telepítések össztermésben meg sem közelítik a 15—20 évvel ezelőtti irodalmi értékeket. Mindenképpen indokoltnak látszik a keresztezése és az előnyös tulajdonságok megőrzése mellett egy-két újabb klón létrehozása.

Fűztelepek létesítése

Új fűztelepet vagy régi telep helyén, vagy rét, legelőterületen, esetleg mezőgazdasági művelés alatt álló területen létesíthetünk. Ha régi telepet újítunk fel, nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a tényt, hogy az előző kultúra 15—20 éves élettartama alatt a területet mechanikailag nem műveltük.

Folyamatos volt a taposás, a talajszerkezet rongálása, aminek következtében a talaj levegőtlené vált. Általános jelenség továbbá, hogy a kiöregedő ültetvényben elszaporodnak az évelő gyomok, amelyek óriási mennyiségű maggal árasztják el a telep talaját.

Elsődleges feladatunk tehát a talajszerkezet, a talaj kultúrállapotának helyreállítása. Ennek során legalább három, de lehetőleg négy-öt évig mezőgazdasági előhasználatot kell folytatnunk. A telepítést megelőző, utolsó vegetációs időben célszerű — kellő vegyszeres gyomirtás mellett — búzát vetni, vagy — szintén vegyszeres gyomirtással egybekötve — feketeugar-művelést alkalmazni. Lényeges, hogy a dugvány simára elmunkált, megülepedett, előzetesen gyomirtott talajba kerüljön.

Gyepes területek betelepítésénél szintén nem nélkülözhetjük az alapos talajelőkészítést. Az előművelésre azonban elegendő három év. A feltörést követő negyedik évben a telepítés teljes biztonsággal elvégezhető. Alapvető követelmény itt is a megelőző és telepítés utáni vegyszeres gyomirtás, valamint a mechanikai talajművelés.

Dugványozáshoz 20—25 cm hosszú, ceruza vastagságú, egyéves hajtásból készült simadugványt használunk. 60 cm-es sorköz és 16 cm-es tőtávolság esetén a dugványzsűkséglet 100 ezer db/ha.

Fűztelepek gyomirtása és tápanyag-utánpótlása

Új telepítéseink vegyszeres és mechanikai gyomirtásának jelentőségét már hangsúlyoztuk. Ugyanolyan fontos a 2—3 évnél idősebb, ún. „öreg” telepek ápolása is. Ezeknél az egyényári gyomok alárendelt szerepet játszanak, mert a hamar záródó ültetvény ezeket elnyomja. Veszedelemesebbek az évelő gyomok, amelyek gyakran foltokban lepik el a telepeket és ezek a foltok, állandóan növekedve, az ültetvényt teljesen elpusztíthatják.

Leggyakoribbak:

- Siskanád (*Calamagrostis epigeios* L. Roth)
- Tarackbúza (*Agropyron repens* L. Beauv.)
- Mezei acat (*Cirsium arvense* L. Scop.)
- Magas aranyvessző (*Solidago gigantea* Ait.)

Erdőhöz közel fekvő telepeken kellemetlen gyomok lehetnek a különböző szeder- (*Rubus*) fajok. Mély fekvésű füzeseinkben pedig olykor szinte kiirtathatlan a nád (*Phragmites communis* Trin.) Idősebb telepeinket a talaj kö-

töttségétől, humusztartalmától függően, nagyobb dózisban alkalmazott dala-
pon- és triazinszármazékokkal védjük. Ha a fűz tavaszi kihajtása előtt nagy
a gyomborítás, akkor sor kerülhet perzselő hatású, totális szerek alkalma-
zására is.

Öt tonna/hektár átlagosnak tekinthető fűztermés esetén egy hektáron fel-
használásra kerül mintegy 20—30 kg nitrogén, 6—7 kg foszfor, 9—10 kg ká-
lium és 15—25 kg mész. Ha nem akarjuk, hogy ültetvényünk idő előtt tönk-
remenjen, akkor ezt a mennyiséget — növelve az irtás ellenére megmaradt
gyomok által felvett mennyiséggel — vissza kell pótolnunk. A mennyiségek
természetesen helyenként változók. A tápanyagok kijuttathatók alaptrágya
vagy lombtrágya formájában. Utóbbi sok esetben kedvezőbb, mert rovarölő
szerrel is kombinálható, a növény vízháztartását is javíthatja. A választás-
nál az ültetvény érdekeit, a helyi technikai-gazdasági viszonyokat kell figye-
lembe venni. Az új telepítéseket — ha egy mód van rá — mesterségesen is
öntözzük.

Fűztelepek rovarvédelme

A nemesfűz ültetvény, mint monokultúra, kimeríthetetlen táplálékforrást je-
lent a belőle élő rovaroknak. Ezek egy része nemcsak élettanilag károsít,
hanem a megtermelt vesszőt műszakilag is rontja, felhasználhatóságát csök-
kenti. A kultúrák megvédése, a fűztermesztés egyik legégetőbb problémája.
A károsítókat három csoportba soroljuk: levéltetveket, ormányosokat és ka-
bócákat.

A *levelészek* a fotoszintetizáló felület csökkentésével általában a termés-
mennyiség csökkenését okozzák.

Lényegesebb fajaik a következők:

- nagy nyárfalevelész (*Melasoma populi* L.)
- kis nyárfalevelész (*Melasoma tremulae* L.)
- közönséges fűzfalevelész (*Phyllodecta vulgarissima* L.)

Szerves foszforsav-észterekkel védekezünk ellenük a bogarak megjelené-
sekor.

Az *ormányosbogarak* lárvái és imágói egyaránt károsítanak. Az élettani
károsítás mellett súlyos műszaki károkat is okozhatnak. A lárva részint a
vessző alsó 8—10 cm-ét fűrással teszi tönkre, részint pedig, kifúrva a tuskót,
annak elpusztulását okozza. A bogár által megrágott vessző a rágás helyén
eltörik. Több fajuk károsít a fűzön, de ebből kettő lényeges:

- a négy pettyes fűzormányos (*Lepyrus palustris* Scop.) és a
- tarka fűz- vagy égerormányos (*Cryptorrhynchus lapathi* L.).

Petéiket, mivel a vessző alsó 6—8 cm-ébe rakják, lényeges, hogy a leter-
melés talajszinten történjen. A peték így elkerülnek a területről. Erős fertő-
zés esetén rügyfakadás előtt DNOC lemosó permetezést alkalmazunk. Szer-
ves foszforsav-észterekkel védekezünk május végén az áttelelő bogarak és
június—júliusban a kirajzó fiatal bogarak ellen. Rendkívül fontos a rajzás
idejének pontos megállapítása, ami a fűztuskók körüli rágcsálék gondos vizs-
gálatával érhető el.

A *tajtékos kabócák* fűztelepeink legveszedelmesebb kártevői. Élettani kárt
ugyan alig okoznak, de szívogatásuk nyomán a vesszőn képződő „gyűrű” azt
műszakilag szinte teljesen hasznavehetetlenné teszi. A fatest ugyanis meg-
vastagodik és törékennyé válik. (Nem okoznak viszont kárt olyan fűztele-
peken, ahol a vesszőt nem fonásra termesztjük, hanem pl. rostosításra vagy
partvédő rózse készítésére stb.) A „tajték”, amiben élnek, jelenlegi ismere-

teink szerint a lárváknak szinte tökéletes védelmet nyújt az inszekticidekkel szemben. A szisztematikus szerek alkalmazása sem mutat megfelelő eredményt. A kirajzó imágók ellen június—július folyamán foszforsav-észterekkel védekezünk, de az eredmény nem kielégítő. A megfelelő védekezési módszer kialakítására jelenleg folynak a vizsgálatok.

Lényegesebb fajaik:

- fűz tajtékos kobóca (*Aphrophora salicina* Goeze.),
- éger tajtékos kabóca (*Aphrophora alni* Fall.),
- közönséges tajtékos kabóca (*Philaenus spumarius* L.).

A fűzvessző letermelése, tárolása, osztályozása

Az amerikai fűz hajtáscsúcsa vörös színű és bóköl. Október közepétől november elejéig terjedő időben azonban a hajtáscsúcs kiegyenesedik, a vörös levelek zöldre változnak, jelezve, hogy a növekedés befejeződött, a vessző befásodott. Ekkor lehet megkezdeni a letermelést. Ez általában géppel történik.

A letermelés gépei közül a legfontosabb a ZSSZK szovjet kenderkombájn, amely francia gyártmányú kötőfejjel felszerelve, a kévébe kötést is elvégzi. Vontatásához MTZ—50 vagy MTZ—80 erőgép használatos. Apróbb álmányokban kiválóan használható az olasz *Olympia* gyártmányú kasza, *Laverda* típusú alapgépen. Ennek van önjáró és T—16—M kistraktorra szerelt változata. Mindkettő elvégzi a kévébe kötést.

Egyelőre a csehszlovák gyártmányú fűkaszákat is használjuk még a fűzvessző letermelésére. Előnyük az egyszerű szerkezet, a viszonylag jó alkatrészellátás. Hátrányuk, hogy a kévébe kötést kézzel kell elvégezni.

A letermelt fűzvesszőt a tábláról mielőbb le kell hordani és a feldolgozásig biztonságosan tárolni. A fűz igen fülledékeny, ügyelni kell, hogy a tárolás levegős legyen. További feldolgozás előtt a fűzvesszőt hosszúság szerint 20 cm-es közőkkel osztályozni kell. Ez teljes egészében kézi munka, gépesítését eddig — sajnos — nem sikerült megoldani. Osztályozás közben egyúttal eltávolítjuk az ágas, törött szájakat, kirázzuk a vessző közül a gyomot.

A hántolt barnavessző előállítás

A kosárfonó ipar 80—90 százalékban hántolt barnavesszőt használ a legkülönbözőbb fonott termékek elkészítéséhez. Ma Magyarországon kb. 2000—2500 tonna barnavesszőt állítanak elő. Ebből 1600—1700 tonnát az Erdőgazdasági Fűz- és Kosárfonóipari Vállalat készít, a többi szerteszórtan, különböző háziipari szövetkezetek és magánkisiparosok.

A barnavessző-előállítás első művelete a főzés. A gyomtól megtisztított, hosszúság szerint kiosztályozott vesszőkéveket acélkonténerekbe rakják. A főzés során a kéreg vízzel telítődik, fellazul. A csersav és egyéb anyagok a kéregből kioldódnak és a vessző fáját vörösesbarnára színezik. Lényeges követelmény, hogy a megfőzött vesszőt a hántolás megkezdéséig ne engedjük megszáradni. A műveletet ma gyakorlatilag teljes egészében géppel véghezvük. A megfőzött vesszőkéveket hidraulikus szerkezet tartja, illetve mozgatja, a hántolást pedig egymással szembe forgó spirálrugók végzik. A rugók által levert hánscot futószalag viszi pótkocsira.

A hántolt fehérvessző előállítás

Amennyiben a vessző kergét úgy távolítjuk el, hogy a csersav nem tudja a fát megbarnítani, a megszáradt vessző szinte csontfehér lesz. Erre a ta-

vaszi nedvkeringés megindulásakor nyílik lehetőség. A fehérvessző hántolását túlnyomórészt kézzel, hántolóvasak segítségével végezzük. Biztató kísérleteink vannak a gépi hántolás bevezetésére. A nedvében történő fehérvessző-hántolás ideje kb. két hét. Ezután már a hánccs alatt kialakuló új réteg megakadályozza a további hántolást.

A munkaerő hiánya miatt a nedvében hántolás két hete alatt nem lehet annyi fehérvesszőt előállítani, amennyire a kosárfonóiparnak szüksége van, ezért a hántolási időt meg kell hosszabbítani. Ezt a célt szolgálja az ún. „hajtatas”. A hajtatasra szánt fűvesszőt január–február hónapban kiosztályozzuk és a hibás szálat kiválogatjuk. A kifogástalan kékéket sorban, homokkal terített gödörbe állítjuk, majd 20–30 cm magasságban vízzel árasztjuk el. A tövükön maradó vesszőszálaknál rosszabb biológiai körülmények vannak. A tavaszi nedvkeringés így sokkal később indul meg. A hántolás ideje ezért több hónapra is elhúzódhat.

A hántolt fűvessző osztályozása, válogatása, hibái

A vesszőt közvetlenül a hántolás után újra osztályozzuk, hogy a bekövetkezett méretváltozásokat kiigazítsuk. Osztályozás után a vesszőt különböző minőségi szempontok alapján válogatjuk. A válogatás során el kell távolítani a termesztés vagy feldolgozás során meghibásodott szálat.

A hibák a következők lehetnek:

görbeség — számottevő mértékben csak az első éves telepeken jelentkezik.

Feldolgozási nehézséget csak akkor jelent, ha — vesszőhiány miatt — ezen telepek anyagát is fel kell dolgozni.

elágazás — lehet fajtajelleg, pl. a mandulafűznél. Okozhatja erős szárazságot követő nedves periódus, amikor nem a csúcsrügy növekszik tovább, hanem oldalrügyek indulnak növekedésnek. Oka lehet kiöregedőben levő állomány, ahol a kipusztult foltok határain érvényesül a szegélyhatás stb. Általában megfigyelhető, hogy az egyenletes növekedési görbájú telepeken alacsonyabb, az erős behajlásokkal rendelkező növekedési görbájú telepeken magasabb az elágasodott szálat aránya.

jégverés — káros hatása három fokozatban jelentkezhet:

Gyenge jégverés, amikor a sebek teljesen befornak, a farészen hántolás után nem jelentkezik elszíneződés.

Erős jégverés, amikor a sebek hántolás után is látszanak, fekete hegedést mutatnak. Itt a vessző fonás közben biztosan eltörik.

Teljes jégkár, amikor 10–20 erős sérülés is van a vesszőszálon. Ilyenkor már általában a tenyészőcsúcs is megsérül.

fagyhatás — a késő tavaszi fagyok (május közepén, végén) a tenyészőcsúcs elhalását okozhatják. Ezután az alább elhelyezkedő hónaljrügyek kihajtanak, a vessző elágasodik.

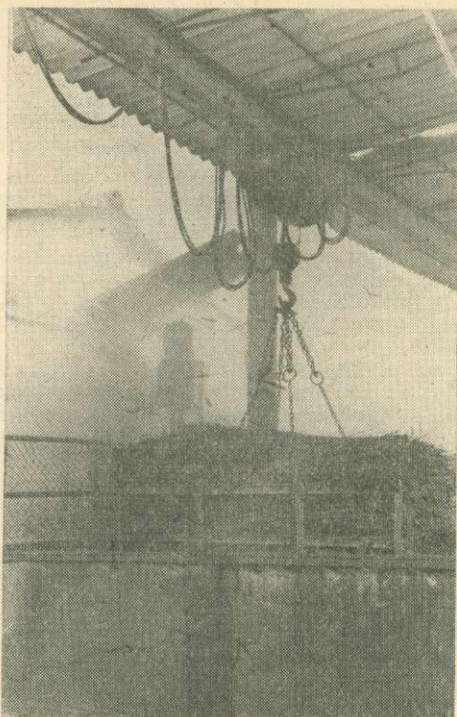
rovarkárok — igen súlyosak lehetnek.

hosszirányban való hasadás — szinte minden esetben a kézi hántolásnál fordul elő; ha a hántolóvas túl szoros, a keresztülhúzott vessző elhasad.

hiányos hántolás — általában akkor következik be, amikor a vesszőt nem megfelelően készítették elő,

foltosság — akkor jelentkezik, ha a hajtatógödör iszapos, a főzőüst nincs megfelelően kitisztítva, esetleg az üst anyagából vas kerül a főzővízbe,

penészesedésre — akkor számíthatunk, amikor hántolás után nem kellő gyorsasággal, nem kellő szellőzőtséggel szárad a vessző. Penészesedés ellen a szárítási körülmények javításával vagy 2%-os formalinoldat-permetezéssel védekezhetünk.

Vesszőfőzés

Vesszőválogatás

A hántolt fűzvessző szárítása, kötegelése

A frissen hántolt fűzvessző 45—50 súlyszázalék vizet tartalmaz. A hosszúság szerint osztályozott, minőség szerint válogatott anyagot mielőbb meg kell szárítani. A szárítás lehetőleg a szabad ég alatt történjen. Mesterséges szárítást csak különösen hosszan tartó, nedves időben végzünk. Ennek egyik oka, hogy a szárítóberendezések rendkívül energiaigényesek. Másik oka, hogy a szabadon megszáradt vessző színe sokkal szebb, élénkebb.

A megszáradt vesszőt egalizált kékébe kötjük. Ezek tömege 60—100 cm között 5 kg, 101 cm felett 10 kg. A belföldön felhasználásra kerülő kékéket legalább két helyen kell műanyag zsinórral átkötni és a lecsúszás ellen talpkötéssel védeni. Az exportra szánt kékéket rozsdamentes acél dróttal kötjük. A kékéket felhasználásig máglyákban tároljuk száraz, lehetőleg pormentes raktárban. Az így előkészített anyagot dolgozza fel országos szinten mintegy 2000 kosárfonó.

Erdei termékek gyűjtése és feldolgozása

A Mezőgazdasági Kiadó megjelentette a dr. Bondor Antal által szerkesztett könyvet. Ebben a témában ilyen jellegű könyv 18 évvel ezelőtt, 1963-ben került kiadásra Lukács István szerkesztésében. E régi könyv címe az utolsó szó kivételével és a mellék szó alkalmazásával tér el a mostanitól, azaz „Erdei melléktermékek gyűjtése és felhasználása” címet viseli. Ez a régi cím nekem szimpatikusabb. Ebben

erősít meg a szerkesztő is, amikor is bevezetőjében visszatérően erdei mellékhaszná-
vételről, illetve mellékhasználatról ír, de az is tény, hogy a feldolgozás után az
értékesítés és persze a felhasználás sem közömbös,

Nagy szükség volt erre a könyvre. Elsősorban azért, mert a régihez már vagy
15 éve nem lehetett hozzájutni, meg azért is, mert a fejlődés — elsősorban a fel-
dolgozás terén — „átdolgozást” igényelt. Azért írtam átdolgozást, mert a nagyszerű
írógárda és szerkesztő elismerése mellett is, a könyvet valóban átdolgozásnak
tekintem.

Rövid vélemény a könyv egyes részéről:

A *fonófűz* fejezet tömör, szakszerű. Azt hiszem, pontosan azt tartalmazza, amit
egy ilyen jellegű, célú könyvben a témáról írni kell (lehet).

Az *erdei gyümölcsök* fejezet 34. oldala lényegre törő, az írók nagy szakmai ismeretét, gyakorlatát bizonyítja. Azt nem tudtam eldönteni, hogy kinek íródott ez a
rész (máshol is van ilyen problémám), mert a szakembereknek sok, a laikus érdeklődőknek kevés. Ez az észrevétel a feldolgozás részre különösen vonatkozik. A fejezetben itt-ott átfedés, ismétlődés is tapasztalható.

A *vadon termő gyógynövényeket* célszerűen, olyan csoportosításban tárgyalja a
könyv, hogy a növény melyik részét gyűjtik. Az itt ismertetett növények nyilván
a legfontosabbak, de hát az erdőn, mezőn, s mindenhol, szinte ahol növényzet
van, még igen sokféle gyógynövény található. A gyümölcsfélékhez hasonlóan —
legalább utalásszerűen — a mestereséges gyógynövénytermesztés és a termésbefo-
lyásolás lehetősége még ide kíváncsított volna.

Az *erdei gombákkal* nyolc oldalon, szinte csak tartalomjegyzékszerűen foglal-
kozik a könyv. Tény, hogy gazdag irodalmi anyag van forgalomban a gombákról (de
a gyógynövényekről is!), de azért a leggyakoribb és legnagyobb tömegben elő-
forduló erdei gombákat — az ehetőket és mérgezőket is — célszerű lett volna
felsorolni.

Az *erdei magvagról* írtak akár önálló kiadványként is értékes lenne. Én ezt a
könyv legsikerültebb részének tartom. Egy kérdőjel maradt bennem, éspedig az,
hogy a magtermesztő ültetvényekben a mag a fő vagy a melléktermék?

Az *erdei díszítőanyagok* rész is bizonyítja, hogy az erdő milyen gazdagon adja
„kincseit” a hozzáértő, okosan gazdálkodó embernek. A baj az, hogy ezzel a le-
hetőséggel nemcsak élni, de visszaélni is lehet. Sajnos nem ritka az ilyen példa
sem. Ezt is kérdéssel fejezem be. Vajon a néhány éves vágásfordulóval kezelt kará-
csonyfatelepeken termelt karácsonyfa fő- vagy melléktermék?

A *növényi eredetű cserzőanyagokról* a könyv annyit ír, amennyit a téma nap-
jainkban indokol.

Az *aprófaárúk* fejezetben leírtak szakszerűek, gondos, jó ismertetést adnak. A
bevezetőben írt 60 milliós érték nyilván az Erdei Termék Vállalatra vonatkozik,
hisz az ország termelés értéke ennél sokkal nagyobb.

A fahibákról és nedvességtartalomról írtak valószínű kiegészítő ismereteket kí-
vánnak nyújtani a laikus olvasóknak. A megmunkálással előállított aprófaárúk
többsége nem tekinthető mellékterméknek, hisz általában „méretes”, esetenként
kiváló minőségű alapanyagot igényelnek, így a faipar egyéb termékeihez hasonlóak.

A *fa kémiai feldolgozása* igen sokrétű lehet, mint azt a fejezet bevezető része
le is írja. Úgy tűnik, ezen a téren még sok a lehetőség, aminek kihasználását be-
ruházásiforrás-hiány, piacismeret-hiány, piacváltozás stb. akadályozza egyelőre. Én
azt hiszem, ezen a területen nem árt „harckészültségben” lenni.

A boksaszenesítésről nem ír a könyv, noha tudomásom szerint jelenleg is van
ilyen tevékenység.

Az *állati eredetű erdei melléktermékekkel* kapcsolatban felmerült bennem — nyil-
ván másokban is —, ha a vadászat mellékhasználat, akkor a vadkilövésekről, a
vadhúsról, s egyáltalán, a mennyiségi érték nagyságrendről valamit írni kellett
volna. (A koponyás trófeaismertetés is ezt sugallja.) A szerkesztő bevezetőjében
megemlíti a méhészetet is. Bizony erről, s ennek erdei vonatkozásairól is írni
kellett volna néhány mondatot.

A *bányászatról* írtak elégségesek; a bányászat az már egy külön világ, még akkor
is, ha ez a bányászat az erdőben történik.

A könyv bevezető fejezete a mellékhasználat foglalkozó *szervezeteket* ismer-
teti röviden, nagyon gondosan. Itt a végén egy kis összefoglalóként a laikus nyilván
szívesen olvasott volna a nagyságrendről, az értékekről, s nem utolsósorban a még
ki nem használt lehetőségekről.

Összegezve: a könyv jó, meglevő hiányt pótol. Nem hiányozhat sem a szakem-
ber, sem a természetet szerető, erdőt járó ember könyvespolcáról.

Tóth István

A kosárfonás mai helyzete

A magyar kosárfonóipar túlnyomórészt külföldre dolgozik. Az utóbbi években azonban egyre több szépen megmunkált, természetes anyagból készült fonott termék kapható a hazai piacon is.

A kosárfonás igen régi hagyományokra tekint vissza. Az egyszerű kézművességből iparrá válása valószínűleg Békésben alakult ki, hiszen 1896-ban kosárfonóiskolát alapítottak a városban. Az egykori Viharsarokban széles körű munkalehetőséget biztosított ez a kézi munkán alapuló iparág. Hazánkban mintegy 2000 fő kosárfonó dolgozik állami, szövetkezeti és magánszektorban.

A magyar kosárfonók mintegy 35–40%-a az Erdőgazdasági Fűz- és Kosárfonóipari Vállalatnál dolgozik, részben bedolgozóként. Körülbelül ugyanennyien dolgoznak a háziipari szövetkezetnél. A többiek pedig kisiparosként folytatják e tevékenységet.

A szövetkezeteket is és a kisiparosokat is részben a vállalat látja el alapanyaggal. A kisiparosok a belföldi piacra dolgoznak. A szövetkezetek és vállalatok exportra és belföldre egyaránt szállítanak.

A vállalat 1969 óta csak fűz alapanyaggal dolgozik. A szövetkezetek egy része jelenleg feldolgoz nád és gyékény alapanyagot is. Alapvető feladat az export — elsősorban a tőkés export — fokozása, s ezzel párhuzamosan a belföldi igények kielégítése. Annak érdekében, hogy a piacokon a jövőben is versenyképesek maradjunk, a régi, bevált termékek mellett új, eddig még ismeretlen termékeket kell bevezetnünk. Ennek érdekében minden évben megrendezzük az újítási hónapot, amelyen minden dolgozónk részt vehet. A termékek elbírálásánál elsőrendű szempont, hogy az új, esztétikus forma mellett gazdaságos legyen az előállítás. Fonott termékeink mintegy 77%-a tőkés relációban került értékesítésre az elmúlt évben.

Termékeink exportálását bizományosként az ARTEX Külkereskedelmi Vállalat végzi elsősorban, de felvettük a kapcsolatot más külkereskedelmi vállalatokkal is.

Exportárbevételünk az elmúlt évben csökkent. Ennek oka elsősorban az exportpiaci kereslet csökkenése volt. A tőkés piacon eladott kosárféleségek mennyiségi csökkenését céltudatos piaci tevékenységgel, az áremelési lehetőségek maximális kihasználásával ellensúlyoztuk. Ezen felül fokoztuk a belföldi eladást és a szocialista országokba történő kivitelt is.

Értékesítésünket csak úgy tudjuk fokozni, ha a szállítási határidők pontos betartása mellett a minőségre az eddigieknél is nagyobb gondot fordítunk.

Termékeink minősége — pozitív értelemben — szinte az egész világon fogalom. Ha ez nem így lenne, vevőink nagy részénél nem tudtunk volna az évek során folyamatosan árat emelni, s helyzetünket sem tudtuk volna megtartani a piacon a fokozódó konkurrencia miatt. A kínai, spanyol, román, lengyel stb. kosarak egyes esetekben 30–40%-kal olcsóbbak a mi termékeinknél. Minőségük azonban messze elmarad az általunk exportáltakétól. A minőség javítása érdekében több intézkedés történt: fokozott ellenőrzés a termelés folyamán, szigorú meőzás, anyagi felelősségre vonás és érdekeltté tétel stb.

Üzletpolitikánkat jellemzi, hogy elsősorban azokon a piacokon próbáljuk értékesíteni termékeinket, ahol a legjobb az árfekvés (NSZK, Svájc). Ezeken a piacokon a kereslet visszaesése mellett is sikerült áremeléseket elérnünk.

Azokon a rossz árfekvésű piacokon, amelyeken termékeink eladási árát nem tudtuk emelni, csökkentettük az értékesítés volumenét (belga, holland).

A kosárágazat nettó termelési értékének 103,3%-os növekedése mellett a költségnövekedés csak 101,7%-os volt. A költségcsökkenés elsősorban a vásárolt anyag költségében jelentkezett; kisebb arányú volt a vegyileg fehérített termék; festék- és lakkanyagokkal maximális takarékoságot vezetünk be.

Termékszerkezetünk évek óta számunkra kedvezőtlen irányba tolódik el. A kereslet a munkaigényesebb termékek iránt növekszik, így pl. a karkosár részaránya az elmúlt évben már meghaladta az 57%-ot. A termékösszetétel-változás miatt évről évre növekszik a kosárágazat kisméretűvessző-igénye, barnavesszőből 67,5%, fehérvesszőből 63,5% a 160 cm alatti méret az éves felhasználásban.

A vesszőellátás javulása mellett is csökken a kosárfonó szakmunkás- és betanítottmunkás-létszám. A csökkenés oka az ipar munkaerőelszívó hatása, a szakma előregedése, de hozzájárul a nehéz fizikai munka egészségre káros hatása is. A létszám csökkenését szervezési intézkedésekkel, a munkakörülmények, a szociális ellátottság javításával az elmúlt évben mérsékelni tudtuk. Kosárfonószakmunkás-létszámunk növelése érdekében évek óta folyik a szakmunkásképzés vállalati szervezésben, a békéstarhosi mezőgazdasági szakmunkásképző intézet gesztorságával. Az 1981/82. oktatási évben 17 dolgozó fejezte be a tanfolyamot és szerzett szakmunkás-bizonyítványt. Ez az anyagi elismerés mellett erkölcsi megbecsülést is jelent dolgozóinknak. Igen kedvezően érintette a megindult folyamatot az, hogy közben a kosárfonást — mint szakmát a könnyűipari szakmák között — újból országos szakmává nyilvánították.

A kosártermelés vállalatunknál mintegy 90%-ban a békési kosárgyár kilenc telepén történik. A kilencből Békés városában van három, a többi hat pedig Békéscsabán, Biharugrán, Dévaványán, Eleken, Körösladányban és Köröstarcsán. Az alföldi telepeken kívül a Dunántúlon két üzemvezetőségünkön, Lenti-ben és két telepén, valamint a sárvári üzemvezetőség mersevátai telepén termelünk kosarakat.

Hántolt barna- és fehérvesszőből az alföldi és a lenti telepek dolgoznak, Merseváton zöldvesszőből font, úgynevezett gazdasági kosarakat gyártanak, 75%-ban belföldre, 25%-ban exportra.

Az alföldi telepeinken, valamint a lenti üzemvezetőségen megtermelt kosarak egy részét további kikészítési munkálatokra a békési kosárgyárba szállítjuk. Mosás és szárítás után a termékek a kénezőbe kerülnek. A fehérvesszőből készült kosarakat ezután már csomagolják. A barnavesszőből készült kosarakat az igényeknek megfelelően lakkozzuk, festjük, béleljük stb. Az elmúlt évben a lenti üzemvezetőségen is megteremtettük a végkikészítési munkák lehetőségét, így innen is indítunk exportvagonokat és ezzel jelentős szállítási költséget takarítunk meg.

A termékek előállítása mintegy 90%-ban a telepeken történik, a fennmaradó 10% beldolgozói létszám otthon dolgozik. Beldolgozóinknak biztosítjuk az alapanyagot, munkaeszközöket, gondoskodunk az alapanyag és a késztermék elszállításáról.

A nehézségek ellenére ez a szép szakma továbbra is életképes. Tovább öregbíti a „kosarasok” hírnevét belföldön és külföldön egyaránt.

Németh Éva

ERDEI MELLÉKTERMÉKEK KÉMIAI HASZNOSÍTÁSA

ZOMBORI JÁNOS

Az erdei melléktermékek ésszerű feldolgozása kiszélesíti a kémiai feldolgozás nyersanyagbázisát. Hazánkban a vékony erdei faanyagok felhasználásának nagyok a tartalékai. Iparszerű feldolgozásuk elképzelhető a falepárlás keretében újszerű szénítési technológia alkalmazásával. A fenyőtű kémiai hasznosítására is vannak lehetőségek. A fenyő lombanyagban és a fiatal hajtásokban található illóolajok kémiai feldolgozás útján kinyerhetők és fontos termékek (illatanyagok, gyógyszeripari készítmények) előállítására használhatók fel. A fenyőfélék anyagában képződő fenyőbalzsamból fenyőgyanta (kolofońium) és terpentin nyerhető. Ezek a termékek a gazdasági élet számos területén importhelyettesítő alap- és segédanyagok.

Vékony erdei választékok

Erdei mellékterméknek tekinthetők a faállományok nevelővágásai és vég-használata során a vágásterületeken keletkező és jelenleg még hulladékként kezelt vékony erdei faanyagok (vágástéri hulladékok, gyérítési faanyag stb.) is. Iparszerű feldolgozásukat nehezíti a vágásterületek szétszóródása, a vékony faanyagok korlátolt összegyűjthetősége és költséges szállítása. Ennélfogva a vékony faanyagok nagyobb része még ma is a vágásterületen marad, kisebb része a helyi lakosság tűzifaellátásában játszik meghatározott szerepet.

A fakitermelésben alkalmazott új termelési technológia, a kitermelt fák „hosszúfa” alakjában, illetőleg koronával együtt, koncentrált rakodókra történő kiszállítása és a rakodón végzett választéktermelés elvileg megoldhatja a vékony erdei faanyagok iparszerű feldolgozását nehezítő legsúlyosabb problémát: a munka- és költségigényes összegyűjtés és fatelepi koncentrálnálás kérdését. Ezt a termelési módszert néhány helyen évek óta gyakorlatban is alkalmazzák. A hosszúfas közelítési technológia általános elterjesztése megteremtheti a vékony erdei faanyagok gazdaságos ipari feldolgozásának technikai előfeltételeit. A termelésben való realizálás gazdaságossági és jövedelmezőségi összefüggéseinek tisztázása azonban még közgazdasági kimunkálást igényel.

A szóban levő vékony erdei faanyagok közös jellemzője, hogy kérgezetlen, nagyobb részben kemény és lágy lombos, vegyes fafajösszetételű fafélések alkotják. Ezért a feldolgozott faanyag minőségére és összetételére igényes iparágakban (cellulóz és papírgyártás, faforgács- és farostlemezgyártás területén) ilyen faanyagok feldolgozására alig van lehetőség. Iparszerű feldolgozásuk voltaképpen csak a falepárlás keretében képzelhető el, a hagyományos boksa- és retortaüzemi lepárláshoz képest újszerű szénítési technológia alkalmazásával. Két-három évvel ezelőtt vállalatunk külföldi cégek ajánlatai alapján komolyan foglalkozott a vékony erdei faanyagok szénítésének

gyakorlati megvalósításával. A tervezett beruházás megvalósítása azonban időközben a faszéntermékek exportpiaci keresletének és árainak kedvezőtlen alakulása következtében időszerűtlenné vált.

A vékony erdei faanyagok ipari feldolgozására alkalmazható szénítési technológia jellemző vonása a faanyagok feldolgozás előtti aprítása. További jellemzője a folyamatos üzemmenet, azaz a faapríték egyenletes ütemű, folyamatos betáplálása a szénítőberendezésbe és a késztermék folyamatos elvezetése, valamint a szénítőberendezésben keletkező, gáz alakú termékek (metilalkohol, ecetsav, hangyasav) elégetése. Ezek kinyerése ugyanis gazdaságtalan, s ezért részben a szénítőberendezésben, részben azon kívül elégetésre kerülnek. Égéshőjüket részben a szénítési folyamat fenntartására, részben gőztermelésre használják fel.

A vékony erdei faanyagok szénítésének célja a darabos faszén és faszénpor előállítása lehet. Ezek a termékek kötőanyag hozzáadásával brikettálhatók. A faszéntermékeket a vegyiparban redukálóanyagként, továbbá szénszulfid, aktív szén, katalizátorok, szénelektrodák stb. előállítására használják fel. Az utóbbi időben érdeklődés mutatkozik a faszéntermékek olajhelyettesítő üzemanyagként történő felhasználása iránt is (pl. gázgenerátorok üzemanyaga). Faszénből hőkezeléssel olyan aktív szén lehet nyerni, amely pl. a szennyvizek kezelésére alkalmas, regenerálható termék. A faszéntermékek háztartási (grillezés) célú felhasználása a távlatban sem fog csökkenni.

Fenyőtű

A fenyőtű fenyőolajat tartalmaz. A fenyőolaj gyártására szolgáló fenyőtű alapanyag 30–50 cm hosszúságú, 8–10 mm mastag fenyőágvégekből áll. Ez az alapanyag átlagosan 70% fenyőtűt, 18% kérget és 12% fás részt tartalmaz.

A fenyőtű alapanyag termelése a vágástéren kitermelt fák koronájáról a vékony ágvégek levágásával történik. A termelést végző munkabrigádok a vágástéren a fenyőtűből rakatokat képeznek. Ezeket azután terepjáró, rakoncákkal magasított tehergépkocsikkal szállítják a feldolgozóüzem területére, ahol a fenyőtűt feldolgozás előtt a magasabb olajkihozatal érdekében, még aprítják.

A fenyőtűben levő fenyőolaj kinyerése az olajnak azon sajátosságán alapszik, hogy a fenyőolaj vízgőzzel átdestillál és vízben gyakorlatilag oldhatatlan. A fenyőolajat vízgőzzel mintegy 100 °C hőmérsékleten desztillálják le. A bevezetett vízgőz a fenyőtű-szecskán áthaladva felmelegíti a fenyőtűt és magával ragadja a fenyőtűből kiváló olajat. Az olaj és a vízgőz elegye csököteges hűtőn keresztülhaladva lekondenzál, majd a választóedényben folyékony alakban a víztől elválasztható.

A fenyőtű-szecska vízgőz-desztillációjánál a fenyőolaj kihozatalát a fenyőállományok biológiai sajátosságai és a termőhelyi, valamint a letermelt fenyőtű tárolási körülményei befolyásolják. A termelőmunka gyakorlatában elérhető maximális kihozatal a feldolgozott fenyőtű súlyára vonatkoztatva 0,28%.

A fenyőtű vízgőz-desztillációjával előállított, szabványos minőségű fenyőolaj világossárga színű, könnyen illó, kellemes illatú, égetően csipős ízű folyadék. Felhasználási területe a háztartásvegyipar (szappangyártás) és a gyógyszergyártás. Alkalmazzák ezenkívül kozmetikai készítményekben is. A gyógyszerhatban fertőtlenítésre használják, fertőtlenítő oldat vagy spray formájában. Gyógyszerek, így pl. a kámfor előállítására is felhasználható.

Népgazdasági felhasználás szempontjából az erdei melléktermékek között legnagyobb jelentőségű a fenyőbalsam. Termelése erdei- és feketefenyő állományokban, a véghasználatot megelőző második-harmadik évben, az élő fa csapolásával, a törzsekre felhordott „kétszárnyas tükrök” alkalmazásával történik.

A bécsi gyaluval sebzett fenyőtörzsből a gyűjtőedénybe csepegő fenyőbalsam átlátszó, kezdetben híg folyós, világossárga színű, kellemes fenyőillatú folyadék. Fizikai szempontból a fenyőbalsam gyantasavak terpentines oldatának tekinthető. Az oldószerként benne levő terpentin illékony terpén-szénhidrogének bonyolult összetételű elegye. Napfény és levegő hatására a fenyőbalsam párolgás révén már a gyűjtőedényben elveszíti a terpentin meghatározott részét, s ezáltal, valamint a gyantasavak kristályosodása következtében a fenyőbalsam besűrűsödik, zavaros, átlátszatlan, viszkózus, külső megjelenésében az ikrás mézre emlékeztető anyagtömeggé válik. Összetételében 70—75% fenyőgyantát, 14—18% terpentint, mintegy 6% mennyiségű vizet és 0,8% szennyező anyagot tartalmaz.

A fenyőállományok balsamhozama eltérő. A termelhető fenyőbalsam mennyiségét a helyi klíma- és termőhelyi körülmények mellett erősen befolyásolja az időjárás változása is. Kötött, agyagos termőtalajra telepített fenyőállományokban fenyőbalsamból a hozam nagyobb, homoktalajokon kevesebb. Kedvező időjárási körülmények között tükröfelületenként mintegy 1,5 kg/év balsamhozammal számolhatunk.

A balsamhozam növelésére hathatós intézkedés a biokémiai serkentőszer (pl. élesztőkivonat) alkalmazása a fenyőbalsam termelésében. A sebzéssel párhuzamosan a sebzési árokba felhordott élesztőkivonat a balsamhozamot erdei- és feketefenyő állományokban mintegy 50%-kal növeli.

A feldolgozóüzembe beszállított fenyőbalsamot (nyers gyantát) a feldolgozás folyamatában terpentinnel hígítják, szűrik és ülepítik, majd kombinált vízgőz- és vákuumdesztillációnak vetik alá. A desztilláció során a fenyőbalsam vízgőzzel illó komponensei átdesztillálva szolgáltatják a terpentint, a desztilláció után visszamaradó nem illékony gyantasavak pedig a fenyőgyantát (kolofóniumot).

A fenyőbalsam feldolgozási termékei: a fenyőgyanta és a terpentin, a gazdasági életben fontos nyersanyagok. Szigorúan véve alig találunk olyan iparágat, amely a fenyőgyantát nélkülözni tudná, illetőleg valamilyen formában ne használna fel gyantaszármazékokat. Fenyőgyantát legnagyobb mennyiségben a szappanfőzés és a papírgyártás területén használnak fel. A szappanfőzésnél fontos adalékanyag, a papírgyártásban pedig a cellulózzrostok enyvezésére szolgál, miáltal a papír tinta- és festékállóvá válik. Az említett területeken kívül fenyőgyantát más iparágakban is felhasználnak. Így a nyomdafestékek, cipőkrém, linóleum, celluloid, műkaucuk gyártásában, valamint villamosipari szigetelőanyagok, továbbá kábelmassza, pecsétviaszok, tapaszok, különféle ipari zsírok és kenőolajok gyártásánál.

A fenyőbalsam feldolgozásának másik termékét, a terpentint, a lakkfesték-iparban oldó- és hígítószerként használják fel lakkok és festékek, firniszek, különféle gyanták előállításánál. A terpentin emellett vegyipari szintézisek kiindulási anyaga is. Terpentinből kémiai átalakításokkal pl. kámfort lehet előállítani. Emellett nem nagy mennyiségben gyógyszer- és illatszeripari készítmények, így pl. terpinhidrát, terpineol, továbbá flotációs olaj és más termékek előállításához használják fel.

A NEM TELEPÍTETT MUNKAHÉLYEK SZOCIÁLIS ELLÁTÁSÁRÓL

DR. CSÖTÖNYI JÓZSEF

A nem telepített munkahelyek szociális ellátása központi kérdése a vállalati szociálpolitikának. Hosszú volt az út a földbe ástott kunyhótól az EM—8-ig, a kiskunsági brigádokosiig. Az erdőgazdálkodásban az ezredfordulón is változatlanul fontos munkaterület lesz a változó, szabadtéri, nem telepített munkahely mint az erdőgazdálkodás jellemzője. Az elmúlt években figyelemre méltó eredmények születtek a nem telepített munkahelyek szociális ellátása terén.

Az iparban fedett helyen, koncentráltan, az erdőgazdálkodásban szétszórta, változó, szabadtéri, nem telepített munkahelyeken, az időjárási tényezők kellemetlen hatásainak kitéve folyik a termelés. A nagy területen való gazdálkodás a jellemző. További jellemzők, hogy sok a munkahely, változatosak a munkakörülmények, a terepviszonyok, a faállományviszonyok. Éves átlagban 6—8 ezer a nem telepített munkahelyek száma. Itt dolgozik az erdészeti fizikai dolgozók mintegy 50%-a. A nem telepített munkahelyeken dolgozók szociális — védelmet nyújtó, az alapvető szükségleteket kielégítő — létesítményekkel való ellátása kiemelt szociálpolitikai feladat.

A kunyhótól a munkásbarakkig

Bedő Albert (1865) írta: „Lakásuk igen egyszerű — mondhatni széllel bélelt kunyhó, melyet nagyobb hasábokból állítanak össze, s mely alatt a tél 20—25 fokú hideg éjszakáit is minden szenvedés nélkül töltik át; középen jó tüzet égetnek, s az 5—6 négyszögölnyi területen 10-en, 12-en megférnek; ágyuk és párnájuk szalma...” Varga Domokos (1970) így írt azokról az erdei munkásokról, akik „kiköltöztek” az erdőbe: „Többnyire földbe ásták kunyhóik gödrét, majd ágasfára gerincrudat fektettek, s két oldalról ferdén, tetőszerűen támasztották hozzá a szorosan egymás mellé simuló, egyenes dorongfákat. A gödörbe harasztot — száraz lombalmot — hordtak, s éjszaka azon háltak. A legnagyobb téiben sem fagytak ki kunyhóikból, mert e hevenyészett szálláshelyek előtt éjjel-nappal égett a tűz.”

A földbe ástott, vagy a földfelszínen épített kunyhók voltak az erdei munkások kezdeti és évszázadokon át a védelmet nyújtó szociális létesítményei, a későbbi erdei munkásszállások, majd a jelenlegi munkahelyi melegedők ősei. Az erdei munkások eleinte önmaguk gondoskodtak védelmükről és nem az erdőtulajdonosok. Hosszú volt az út a kunyhótól — az öngondoskodás első megjelenési formájától — a mai, társadalmi szintű gondoskodásig.

A nem telepített munkahelyek szociális létesítményekkel való ellátása — mint állami, vállalati feladat — az 1940-es évek végén kezdődött el. Az első lépéseket az államerdészet akkori irányító szerve, az Erdőközpont tette meg. Kezdeményezésére 1949-ben 27 db munkásbarakk készült el. A termelés helyén felállítható barakkok a szociális ellátás javítása terén — kétségkívül — jelentős

1. ábra. Munkásbarakk a Bükk-fennsíkon (Fotó: Jahn Ferenc)

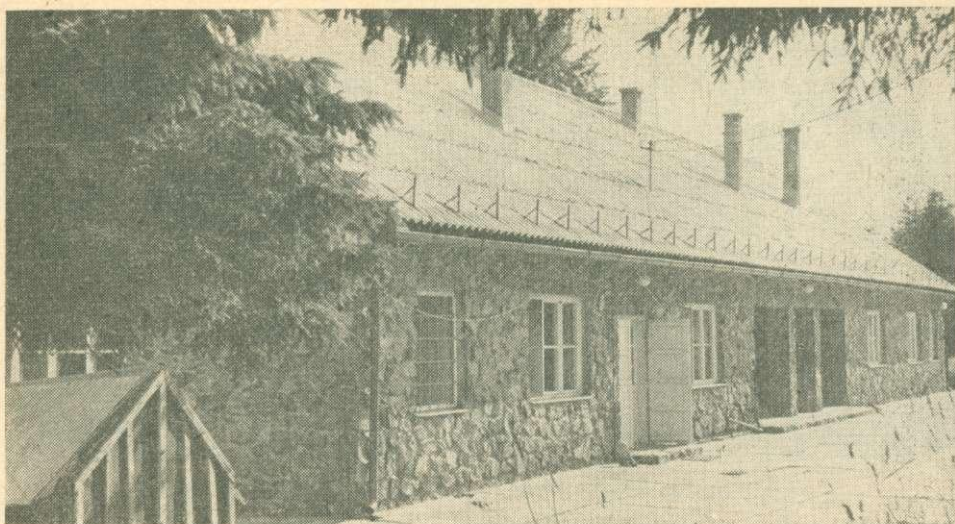
lépésnek minősültek. „Ezekkel a barakkokkal erdei dolgozóink végre emberhez méltó elhelyezéshez jutottak. Az évszázados múltra visszatekintő primitív kaliba elhelyezés hamarosan már csak a múlt rossz emlékei közé fog tartozni.” (Horváth, 1950.)

A szétszedhető, elemekből álló, 24 személyes, fűthető, favázas barakk 13,4×5×4 m külső alapterületű, 2,65 m belső magasságú volt. A barakkban emeletes ágyak voltak elhelyezve, továbbá asztalok, padok, fogasok, polcok, 24 fő részére főző- és étkezőfelszereléssel. A barakkhoz tartozott egy szerszámkamra és egy éléskamra. A barakkot 4 fő 2 nap alatt felállította. Ezek a szociális emlékeknek minősülő munkásbarakkok szinte nyomtalanul eltűntek erdeinkből.

Munkásszállások

Az ötvenes évek elején a földbe ásott kunyhók utódaiként megjelentek az erdei munkásszállások. A kunyhókhoz képest igazán parádésak voltak. „Olykor csak szegényes priccsekkal, de többnyire ruganyos vaságyakkal, szalmazsákokkal, lepedőkkel, pokrócokkal, néhány kannával, vödörrel, lavórral, petróleum- vagy acetilénlámpával, meg egy-két — akár vörösre izzítható — fafűtéses vaskályhával, hogy az egész nap kint fagyoskodók estétől reggelig kedvükre melegedhessenek. Sőt szerencsés esetben még üzemi konyhával is, hogy gyomrukat is meleg étellel tölthessék meg.” (Varga, 1970.) „Tízeseivel épültek ezekben az években az akkori körülmények között korszerűnek mondható, állandó munkásszállások: 1950-ben pl. 74 épült, mintegy 2000 férőhellyel. Ki gondolta volna akkor, hogy alig telik el 15 esztendő és ezek az épületek szinte teljesen elnéptelenednek, s újabb tíz év múltán jó részük napjaink természetjáróinak kedvelt „kulcsosházává” válik? (Mersich, 1982.)

A munkahelyek közelében megépült munkásszállások alapvetően munkaerő-megtartó funkciót töltöttek be, de nem sokáig. Az 1960-as évek elején felmerült a kérdés, hogy melyiket fejlesszék az erdőgazdaságok: a munkásszállásokat vagy szervezzék meg a munkások, elsősorban a fakitermelők naponkénti szállítását. Az utóbbi mellett döntöttek. A dolgozók szállításának bevezetése egybeesett az erdészeti dolgozók igényeivel. A munkásszállítás fokozatos térhódításával mindinkább csökkent az erdei munkásszállások szerepe.

2. ábra. Munkásszállás (Hármaskút; fotó: Jáhn Ferenc)

Két alapvető utasítás

1964-ben jelent meg az Országos Erdészeti Főigazgatóságnak a dolgozók egészsége és testi épsége védelmével kapcsolatos utasítása. Az utasításnak van egy figyelemre méltó, a nem telepített munkahelyekre vonatkozó előírása is. „Munkaidejük nagy részében szabadban dolgozók részére a lehetőség szerint biztosítani kell, hogy a munkaközi szünetet vagy egyéb okból kieső munkaidőt az időjárástól védett helyen tölthessék (sátor, faház stb.).”

Ez az utasítás — kétséggel — a nem telepített munkahelyek szociális létesítményekkel való ellátásának nyitánya volt. Az erdei munkahelyeken — de döntően a fakitermelésben — megjelentek a különböző alapterületű „vágástéri melegedők”. Alapvető funkciójuk az eső elleni védelem, másrészt a szerszámok és a dolgozók személyes holmijának a tárolása. Rossz idő esetén itt fogyasztották el, vagy melegítették fel magukkal hozott ételmüket. Az utasításban megfogalmazott szociális cél megvalósulása vontatottan haladt. Újabb szabályozás vált szükségessé.

Az 1974. év végén jelent meg a 27/1974. (MÉM. É. 49.) MÉM. számú utasítás a nem telepített munkahelyek szociális létesítményeiről. Az utasítás pontosan meghatározta a létesítmények fogalmi és alkalmazási körét. Kimondta, ha a változó, szabadtéri munkahelyeken „egyidejűleg legalább öt fő egy napnál hosszabb ideig tartó munkát végez, a dolgozók részére az időjárás ártalmait ellen védelmet nyújtó helyiséget kell biztosítani”. Ennek a helyiségnek alkalmasnak kell lennie öltözködésre, mosdásra, melegedésre, étkezésre és

1. táblázat

Az 1950-es évek második felében üzembe helyezett munkásszállások

(Halász, 1960)

Megnevezés	1954	1955	1956	1957	1958	1954—1958
Férőhely	182	540	442	30	—	1194
Db	6	16	6	1	—	29

ivóvíz megfelelő tárolására. Leszögezte, hogy az egy főre eső alapterület 1 m²-nél kevesebb nem lehet. Meghatározta azt is, hogy milyen berendezésekkel (világító, szellőző, fűtő stb.) kell ellátni.

Az utasítás megjelenését követően gyors ütemben megindult a nem telepített munkahelyek szociális létesítményekkel való ellátása. Az V. ötéves terv (1975—1980) ebben a vonatkozásban figyelemre méltó eredménnyel zárult.

Az EM—8 és a kiskunsági brigádokosi

Napjainkban a nem telepített erdei munkahelyeken a szociális létesítményekkel — munkahelyi melegedőkkel — való ellátottság tekintetében igen tarka kép alakult ki. Az erdőgazdaságok döntően a maguk gyártotta szociális létesítményekkel látják el a szabadtéri, nem telepített munkahelyeket. Alapterületük igazodik az általában 8—10 fős munkacsapatok létszámához. Az erdőgazdaságok 1982-ben több mint 56 millió Ft-ot fordítottak a nem telepített munkahelyek szociális fejlesztésére. A szociális létesítmények 20,5⁰/₀-a stabil, 75,2⁰/₀-a mobil és 4,3⁰/₀-a ERTI-féle, finn rendszerű fűthető, hordozható sátor; 27⁰/₀-a vásárolt, 73⁰/₀-a saját, vállalati kivitelben készült.

2. táblázat

Szociális létesítményekkel való ellátottság alakulása

Megnevezés	1970	1980	1981	1982	1983 terv
Szociális létesítmények száma, db	949	1607	1657	1731	1770
Ellátottság szintje, ⁰ / ₀	32,4	71,8	73,3	75,5	79,7

3. táblázat

Az egyes erdészeti üzemágak ellátottsági szintje (⁰/₀)

Megnevezés	1980	1981	1983
Erdőművelés	63,6	71,1	72,9
Fakitermelés	85,9	85,9	86,7
Egyéb erdészeti	43,2	61,4	61,2

A korszerű és az alapvető szociális normákat kielégíti a központilag — az Erdészeti Gépgyártó Vállalat által — gyártott, EM—8 jelű, nyolcszemélyes erdei munkásmelegedő. Az esztétikailag is tetszetős EM—8 mindössze 2,8⁰/₀-a az összes munkahelyi szociális létesítménynek. Lényegesen többre lenne szükség erdeinkben. A jelenlegi szociális létesítmények 10—15⁰/₀-a sem az alapvető szociális normáknak (étkezés, tisztálkodás stb.), sem az esztétikai igényeknek nem felel meg. Az utóbbira nagyobb figyelmet kellene fordítani. Alapkövetelmény, hogy a szociális létesítmény ne csak hasznos, hanem esztétikailag is elfogadható legyen, illeszkedjék az erdő sajátos színharmóniájába. A melegedővé alakított „Ikarusok” sehogy sem illenek az erdőbe. Egyenesen bántóak.

Sok kívánnivalót hagy maga után a munkahelyi melegedők belső tisztasága, rendje, a környezet kulturáltsága. Rendkívül lehangoló a gondozatlan munkahelyi melegedő és rendezetlen környezete. Ebben az esetben baj van a jó ízléssel, az igényességgel. A kulturált környezetben álló, tiszta munkahelyi melegedő az ott dolgozók igényességét, nem kevésbé munkájuk színvonalát tükrözi.

Az erdészeti dolgozók körében népszerűségnek örvend a mind több, kettős hasznosítású, nyolcszemélyes kiskunsági brigádokosi. Egyrészt kielégíti a kor-

3. ábra. EM—8 erdei
munkásmelegedő
(Fotó: Hajba Nándor)

szerű, kulturált szállítás követelményeit, másrészt munkahelyi melegedőként megfelel az alapvető szociális normákkal szemben támasztott követelményeknek (fűthető, világítható, étkezésre, tisztálkodásra alkalmas). 1982-ben pl. 114 db, a személyszállító gépjárműpark 12⁰/₀-a volt a kettős hasznosítású, kulturált szállítás és a munkahelyi melegedő funkcióját is betöltő kiskunsági brigádkocsi. Ebből az UAZ 452 alvázra szerelt, esztétikailag is tetszetős gépjárműből mintegy 350—400 db-ra lenne szükség.

Napjainkban terjedőben van az a vállalati gyakorlat, amikor munkacsapatoznak használatra kiadják a személyszállító — általában UAZ típusú — gépjárműveket.

Előnyei az alábbiak:

- Főhivatású gépjárművezető szabadul fel, mert a munkacsapat egyik tagja vezeti a gépjárművet. A megtakarítás (bérköltség a közterheivel együtt) 45—50 000 Ft gépjárművenként.
- Üzemanyag takarítható meg a felesleges (a napközbeni és a telephely közötti) járatok kiiktatásával. Az éves elérhető üzemanyag-megtakarítás 15—17 000 Ft gépjárművenként.
- Kiskunsági brigádkocsi esetében nincs szükség külön munkahelyi melegedőre (szociális létesítményre).

4. ábra. Kiskunsági brigádkocsi (Fotó: Begya Lajos)

5. ábra. Mecseki munkástelepedő (Fotó: Nigriny Zoltán)

- Jobb a munkaidő-kihasználás (magasabb teljesítmény, kereset).
- Baleset esetén azonnal orvoshoz vagy kórházba szállítható a sérült.

A nem telepített munkahelyek jövőbeni jellemzői

Az erdőgazdálkodásban az ezredfordulón is változatlanul fontos munkahely lesz a változó, szabadtéri, nem telepített munkahely. Ennek jellemzői:

- A koncentrált munkahelyeken a nagy kapacitású, több célú gépek alkalmazása.
- A termelés több műszakban folyik.
- Speciális szociális létesítményekkel lesznek ellátva. Egy részük védelmet nyújt (a jelenlegi, hagyományos), másik részük sajátos funkciót tölt be, pl. étkezés szállás (néhány napra), pihenőhely, elsősegélyhely, szerszám- és üzemanyag-tárolás, tisztálkodás, javítóműhely, munkairányítás, -szervezés.
- A dolgozók korszerű, egyéni védőberendezésekkel lesznek ellátva.
- A központ és a munkahelyek között rádiótelefon szolgálja az összeköttetést.
- Változás várható a táplálkozásban. A kiszállított főtt étel mellett a gasztrofol (mélyhűtött) ételt fogyasztani fogják.
- Megváltozik a munkacsapatok szakmastruktúrája. A szak- és betanított munkások mellett mind több lesz a mesterszakmunkás, a technikus és az üzemmérnök.

A nem telepített munkahelyeken dolgozókról való szociális gondoskodás nemcsak kiemelt, hanem sajátos erdőszeti feladat is. Nem lezárt, hanem folyamatosan változó, humán tevékenység.

IRODALOM: Bedő Albert (1865): Erdei favágók. Erdészeti Lapok, 8. szám; — Halász Aladár (1960): Erdőgazdaságunk, faiparunk és faellátásunk helyzete és fejlődése 1920–1958-ig; — Horváth Ernő (1950): Munkásbarakkok az erdőgazdaságban. Erdőgazdaság, 2. szám; — Merzich Endre (1982): Magasépítés. In.: Magyar Erdészet, 1954–1979.; — Varga Domokos (1970): Erdőkerülőben.

A SZLOVÁK SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁG JELENTŐSEBB POPULÉTUMAINAK ÉRTÉKELÉSE

ING. STEFAN KOHÁN

Az egyes nyárfajták ökológiai kutatásának nagy figyelmet szentelnek valamennyi fejlett nyárfagazdálkodással rendelkező országban. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a jövőbeni nyárállományok magas fajozamát mindenekelőtt a különböző termőhelyi viszonyok között termesztett nyárok növekedésének és egészségi állapotának rendszeres vizsgálata és értékelése által lehet a leghatásosabban elősegíteni. A nyárfajták említett tulajdonságainak vizsgálata és értékelése rendszerint a populétumokban történik melyeket az adott ország, illetve terület különböző termőhelyi feltételei között létesítenek. Az ilyen jellegű kutatások eredményeinek az értékelése lehetővé teszi, hogy az egyes termőhelyeknek leginkább megfelelő nyárfajtákat, valamint termesztési módszereket válasszunk ki.

A populétumok létesítése és az ott elért eredmények gyakorlati alkalmazása a Szlovák Szocialista Köztársaságban is szükségesnek mutatkozott. 1961 óta, amikor az első populétum telepítése megtörtént, a Szlovák Szocialista Köztársaság területén mintegy 27 populétumot létesítettünk, elsősorban az *Aigeiros*, valamint a *Leuce* szekcióba tartozó nyárakkal. Az optimális termőhelyeken túlmenően felhasználtuk erre a célra a kevésbé alkalmas, ún. határtermőhelyeket is, főként a szárazabb, valamint a gyengébb vízháztartású talajokon. Az ilyen termőhelyeken levő populétumok eredményeinek értékelése lehetővé teszi megfelelő nyárfajták kiválasztását a vízrendészeti munkálatok, illetve egyéb műszaki beavatkozások következtében szárazabbá vált termőhelyekre is. A Szlovákia területén létesített populétumok részeredményeinek értékelésével Krébes (1964), Vojtuš (1975), Bielíková és kol. (1981), valamint Kohán (1981) foglalkoztak. Értékelésük eredményei azt mutatták, hogy a vizsgált, jelen körülményeink között a klasszikusnak nevezhető nyárfajták közül a '*Robusta*', a '*Gelrica*' és a '*Virginiana de Frignicourt*' rendelkezik a legnagyobb termőhelyi tűrőképességgel.

Írásunkban nyolc populétumban vizsgált, az *Aigeiros* szekcióhoz tartozó nyárfajták magassági és vastagsági növekedését, valamint átlagos fatömegét értékeljük. Ezeket a populétumokat úgy választottuk ki, hogy a hazai nyárfatermesztés szempontjából jelentősebb termőhelyi típusokat képviseljenek. Az egyes populétumok termőhelyi, erdőtípológiai és talajviszonyairól, valamint a vizsgált nyárfajták koráról és számáról az 1. táblázat nyújt áttekintést. A táblázatból látható, hogy az értékelte populétumok a Duna, a Vág, valamint a Latorca mély hordaléktalajain állnak, s közülük a Král'ovská Lúka elnevezésű ma is a hullámtéren fekszik. Az egyes populétumokban a könnyebb homokos vályogtól a kötött agyagtalajig úgyszólván valamennyi talajféleség megtalálható, ezek gyengén lúgos, illetve mérsékelten savanyú kémhatásúak. Az egyes erdőtípuscsoportok közül a jobb vízellátottsággal rendelkező *Querceto-Fraxinetum*, valamint a szárazabb talajú *Ulmeto-Fraxinetum carpineum* vannak képviselve, míg az erdőtípusok közül a pántlikafüves tölgy

Sor-szám	A terület megnevezése	Folyó-árterület	Kor (év)	Fajtak száma	Erdő-típus-csoport	Erdő-típus-szám	Fizikai talaj-féleség	A talaj kém-hatása	A talaj víz mélysége
1.	Kráľovská Lúka	Duna	11	12	Querceto-Fraxinetum	931	homokos vályog	gyengén lúgos	0,5 - 1,5
2.	Gabčíkovo (RVHP)	Duna	15	16	Ulmeto-Fraxinetum carpineum	951	agyagos vályog	gyengén lúgos	1,0 - 2,0
3.	Trstice	Duna	18	18	Ulmeto-Fraxinetum carpineum	951	homokos vályog	gyengén lúgos	1,5 - 3,0
4.	Selice-Báb I	Vág	20	16	Ulmeto - Fraxinetum carpineum	952	homokos vályog	gyengén lúgos	1,5 - 3,5
5.	Selice - Báb III	Vág	18	18	Ulmeto - Fraxinetum carpineum	952	homokos vályog	gyengén lúgos	1,5 - 3,5
6.	Ilhov	Latorca	12	20	Querceto-Fraxinetum	931	agyag	mérés-kelten savanyú	0,5 - 1,5
7.	Ilhov (RVHP)	Latorca	12	16	Querceto-Fraxinetum	931	agyag	mérés-kelten savanyú	0,5 - 1,5
8.	Leles	Latorca	10	20	Ulmeto-Fraxinetum carpineum	951	vályog	mérés-kelten savanyú	1,5 - 2,5

—kőris, a nedves szil—kőris gyertyánnal és a csalános szil—kőris gyertyánnal fordulnak elő. A levegő átlagos évi középhőmérséklete 9,3 °C és 9,9 °C között, míg a vegetációs időszakban 16,4 °C és 16,5 °C között váltakozik. Az évi átlagos csapadékmennyiség 567 mm és 626 mm között, míg a vegetációs időszakban 320 mm és 369 mm között mozog. A legfiatalabb populétum (Leles) 10 éves, a legidősebb (Selice—Báb I.) pedig 20 éves, tehát az utóbbi már lényegében vágásérettnek tekinthető. A vizsgált nyárfajták száma az írásunkban értékelt populétumokban nem kevesebb, mint 12 és 20 között van.

Az értékelt populétumokat az erdőgazdasági kutatóintézet volt gyorsan növő fafajok osztályának munkatársai, nevezetesen Martin Vojtuš, Gejza Krébes és Štefan Kohán létesítették egyéves nyárfacsemetékkal, melyeket a gabčíkovi kísérleti állomáson neveltek. A telepítés minden esetben teljes talajelőkészítés után történt, 5×5 méteres hálózatban. Kivételt csupán az Ilhov elnevezésű populétum képez, ahol 6×6 méteres hálózatot alkalmaztak. Az egyes nyárfajtákból négyszeres ismétlésben 4—4 darabot, összesen tehát 16 darabot ültettek ki. Ebből a szempontból kivételt képez két, nevezetesen a Gabčíkovo (RVHP) és az Ilhov (RVHP) populétum, ahol ugyancsak négyszeres ismétlésben, csupán két-két darabot, összesen nyolc darabot telepítettek az egyes fajtákból.

A populétumokban vizsgált nyárfajtákról a 2. táblázat nyújt áttekintést. A táblázatból kitűnik, hogy hat populétumban (nevezetesen Kráľovská Lúka, Trstice, Selice—Báb I, Selice—Báb III, Ilhov és Leles elnevezésűekben) egyéb nyárfajtákon kívül bizonyos olasz klónok, három populétumban pedig (a Selice—Báb III, Ilhov és Leles elnevezésűekben) még egyes hazai feketenyárklónok is megtalálhatók. Csupán egy esetben (az Ilhov populétumban) fordul elő a *P. tremula* × *P. balsamifera* hibrid. A Gabčíkovo (RVHP) és az Ilhov (RVHP) elnevezésű populétumokban, melyeket a KGST-államok egy-egy módosító szerint létesítettek, 16 nyárfajta van képviselve, melyeket az ún. Müller-készlet tagjaiként tartanak nyilván. Valamennyi populétumban kezdettől fogva teljes talajápolás folyik, évenként két alkalommal történő

Sorszám	A terület megnevezése	A faj-ták száma	A nyárfajták megnevezése
1.	Královská Lúka	12	'Marilandica', 'Robusta', 'Blanc du Poitou', 'Selys', 'Virginiana de Nancy', 'Jacometti', 'I-500', 'I-214', 'Heidemij', 'I-154', 'I-105', 'Serotina'.
2.	Gabčíkovo (RVHP)	16	'Brabantica', 'Regeneré de Suisse', 'Eckhof', 'Virg. de Frignicourt', 'Flachslanden', 'Regenerata', 'Gelrica', 'Grandis', 'Leipzig', 'Lons', 'Marilandica', 'Heidemij', 'Neupotz', 'Harff', 'Robusta', 'Serotina'.
3.	Trstice	18	'I-154', 'I-214', 'I-105', 'I-274', 'I-155', 'I-273', 'Blanc du Poitou', 'Serotina de Champagne', 'Virginiana de Nancy', 'Marilandica (2 klón)', 'Gelrica (2 klón)', 'Heidemij', 'Serotina', 'Grandis', 'Robusta', 'Virginiana de Frignicourt'.
4.	Selice-Báb (I)	16	'Marilandica' (2 klón), 'Regenerata', 'Virginiana de Frign.' (2 klón), 'Virginiana de Nancy', 'I-214', 'Grandis', 'Gelrica (2 klón)', 'Blanc du Poitou', 'I-154', 'Robusta (4 klón)'.
5.	Selice-Báb III	18	'I-105', 'I-155', 'I-500', 'I-462', 'I-214', 'I-84', 'P. nigra (3 klón)', 'Marilandica' (2 klón), 'Serotina (3 klón)', 'Robusta', 'Heidemij', 'Gelrica' / BW 63/, 'Serotina de Champ.' / F.
6.	Ilhov	20	'Robusta', 'Marilandica', 'I-214', 'I-455', 'Grandis', 'Serotina de Champ.', 'I-262', 'H-381', 'Serotina', 'Regenerata', 'I-154', 'Jacometti', 'P. tremula x P. balsamifera', 'P. nigra (3 klón)', 'Virginiana de Nancy', 'Virginiana de Frignicourt', 'Brabantica', 'Blanc du Poitou'.
7.	Ilhov (RVHP)	16	'Brabantica', 'Regeneré de Suisse', 'Eckhof', 'Virg. de Frignicourt', 'Flachslanden', 'Regenerata', 'Gelrica', 'Grandis', 'Leipzig', 'Lons', 'Marilandica', 'Heidemij', 'Neupotz', 'Harff', 'Robusta', 'Serotina'.
8.	Leles	20	'I-262', 'I-455', 'I-214', 'Robusta', 'I-462', 'Harff', 'Brabantica', 'Regeneré de Suisse', 'Flachslanden', 'Heidemij', 'P. nigra (4 klón)', 'Blanc du Poitou', 'Virginiana de Nancy', 'I-155', 'Eckhoff', 'I-476', 'Grandis'.

rendszeres tárcsázással. Fiatal korban minden esetben elvégezték a szükséges koronaalakítást, később pedig a rendszeres ágnyesést is.

Az éghajlati és talajviszonyok, valamint az egyes erdőtípuscsoportok keretében történő növekedési adatok kiértékelése alapján lehetővé vált a vizsgált nyárfajták növekedés szerinti sorrendjének meghatározása, és pedig a termőhelyi viszonyok függvényében. Jóllehet a populétumok többsége még nem érte el a vágáskort, s így kutatási eredményeinket nem tekinthetjük végérvényesnek, mégis célszerűnek tartottuk az egyes termesztési technológiák részére megfelelő nyárfajtákat javasolni. Ugyanakkor szükségesnek mutatkozik további megfigyelések végzése, s az újrafelvételek alapján a jelenlegi adatok pontosítása.

Az átlagmagasság, az átlagos átmérő, valamint az egy fa átlagos fatömege alapján az első három helyezést elért nyárfajta megfelelő adatairól a 3. táblázat nyújt áttekintést. Az egy fa átlagos fatömege esetében a vastagfát szerepeltetjük a *Korsuň*-féle fatömegtábla szerint (1967). A már említett, első három helyezést elért nyárfajtán kívül összehasonlításként megadjuk a valamennyi populétumban termesztett 'Robusta' megfelelő adatait is, mint standard nyárfajtaét. A teljesség kedvéért szükségesnek tartjuk még megemlíteni, hogy a Gabčíkovo (RVHP) és az Ilhov (RVHP) populétumokat, melyeket a KGST-államok egységes módszere szerint létesítettünk, a szövegben külön értékelünk ki.

A vizsgált nyárfajták átlagmagasságának összehasonlítása azt mutatja, hogy hat populétum közül háromban (a Trstice, Selice-Báb I és a Leles elnevezésűekben) a legjobb magassági növekedést az 'I-214' olasznyár, míg további háromban a 'Jacometti', 'I-500' és a 'H-381' klón érte el. A második helyen többnyire szintén olasz klónok ('I-214', 'I-274', 'I-500', 'I-476') vannak, míg a harmadik helyen részint olasz klónok ('I-154', 'I-462'), részint pedig a 'Blanc du Poitou' klón került. Az egyes populétumokra vonatkoztatva a legjobb magassági növekedést a Královská Lúka és a Leles elnevezésű populétu-

Sor- szám	A terület megnevezése	Kor év	Fajta	Átlag- magas- ság m	Magass. ált. növ.	Fajta	Átlag- átmérő cm	Átmérő áltag- növ. cm	Fajta	Átl. fatömeg m ³
1.	Kráľovská Lúka	11	'Jacometti'	22,6	2,1	'I-214'	37,6	3,4	'I-214'	0,967
			'I-214'	22,2	2,0	'Blanc de P.'	36,4	3,3	'Blanc du P.'	0,886
			'I-154'	22,1	2,0	'I-500'	36,1	3,3	'Jacometti'	0,887
			'Robusta'	20,4	1,8	'Robusta'	25,8	2,3	'Robusta'	0,418
2.	Gabčíkovo (EVHP)	15	'Löns'	27,3	1,8	'Flachslanden'	41,5	2,8	'Flachslanden'	1,450
			'Erabentica'	27,2	1,8	'Löns'	37,3	2,5	'Löns'	1,436
			'Robusta'	26,7	1,7	'Eckhof'	36,3	2,4	'Eckhof'	1,065
			'Robusta'	26,7	1,7	'Robusta'	30,9	2,1	'Robusta'	0,666
3.	Trstice	16	'I-214'	30,4	1,7	'I-214'	42,7	2,4	'I-214'	1,640
			'I-274'	30,1	1,7	'Blanc du P.'	42,5	2,4	'Blanc du P.'	1,790
			'Blanc du P.'	29,5	1,6	'I-274'	39,6	2,2	'I-214'	1,580
			'Robusta'	25,6	1,4	'Robusta'	27,4	1,5	'Robusta'	0,641
4.	Selice (Báb) I	20	'I-214'	31,5	1,6	'I-214'	52,9	2,6	'I-214'	2,862
			'Blanc du P.'	30,7	1,5	'Blanc du P.'	50,7	2,5	'Blanc du P.'	2,574
			'I-154'	29,4	1,5	'Virginiana de Frignicourt'	45,7	2,3	'Virginiana de Frignicourt'	1,875
			'Robusta'	28,1	1,4	'Robusta'	36,2	1,8	'Robusta'	1,191
5.	Selice (Báb) III	18	'I-500'	29,2	1,6	'I-500'	44,3	2,5	'I-500'	1,824
			'I-214'	29,1	1,6	'I-214'	42,3	2,3	'I-214'	1,596
			'I-462'	27,1	1,5	'Gelrica (SV-63)'	42,0	2,3	'Gelrica (SV-63)'	1,424
			'Robusta'	24,3	1,3	'Robusta'	28,1	1,6	'Robusta'	0,650
6.	'Ilhov'	12	'H-381'	20,5	1,7	'I-214'	31,1	2,6	'I-214'	0,575
			'I-214'	20,2	1,7	'Jacometti'	27,6	2,3	'Blanc du P.'	0,445
			'Blanc du P.'	20,0	1,7	'Blanc du P.'	27,2	2,3	'Jacometti'	0,425
			'Robusta'	19,3	1,6	'Robusta'	23,1	1,9	'Robusta'	0,291
7.	'Ilhov (EVHP)	12	'Löns'	19,1	1,6	'Löns'	25,4	2,1	'Löns'	0,356
			'Eckhof'	18,9	1,6	'Flachslanden'	24,1	2,0	'Flachslanden'	0,303
			'Robusta'	18,4	1,5	'Regeère de Suisse'	23,7	2,0	'Regeère de Suisse'	0,300
			'Robusta'	18,4	1,4	'Robusta'	22,5	1,9	'Robusta'	0,278
8.	Leles	10	'I-214'	19,9	2,0	'I-214'	29,0	2,9	'I-214'	0,486
			'I-476'	19,6	2,0	'I-476'	27,6	2,8	'I-476'	0,433
			'Blanc du P.'	19,5	1,9	'P.nigra (B-5)'	27,5	2,7	'P.nigra (B5)'	0,432
			'Robusta'	19,4	1,9	'Robusta'	24,7	2,5	'Robusta'	0,341

mokban tapasztaltunk. Amint ismeretes a Kráľovská Lúka a Duna hullámterében, jó vízháztartású talajon, míg a Leles populétum igen jó fizikai tulajdonságokkal rendelkező talajon áll. Az 'I-214' olasznyár a már említett 11, illetve 10 éves populétumban elérte a kétméteres magassági átlagnövedéket, míg a 'Jacometti' átlagnövedéke a Kráľovská Lúka elnevezésű populétumban 2,1 méter. A legnagyobb százalékos különbség az 'I-214' olasznyár és a 'Robusta' (mint standard) között (ami az 'I-214' olasznyár javára 18,8 százalékot tesz ki), a Trstice elnevezésű populétumban mutatható ki, ahol az 'I-214' olasznyár átlagmagassága 18 éves korban 30,4 m, míg a 'Robusta' nyáré csupán 25,6 m. Ezzel szemben a jó talajadottságokkal rendelkező Leles elnevezésű populétumban ez az eltérés az említett két nyárfaj között csak 0,5 m, ami 2,5 százalékos különbségnek felel meg. Egyébként az első három helyezést elért nyárfajta magassági növekedése között nincs lényegbe vágó különbség. A vizsgált nyárak csökkent magassági növekedése az idősebb (főként a Selice—Báb I és

Selice—Báb III) populétumokban arra enged következtetni, hogy 15 év után a nyáarak magassági növekedése érezhetően lelassul.

Figyelemre méltó tény, hogy a KGST keretében vizsgált Gabčíkovo (RVHP) és Ilhov (RVHP) elnevezésű populétumokban a 'Robusta' nyár magassági növekedés tekintetében a harmadik helyen van. A legjobb átlagos magasságot mindkét populétumban a 'Löns' nyár mutatja fel, míg a második helyezést a 'Brabantica', illetve az 'Eckhof' érte el.

Azokban a populétumokban, amelyekben olasz klónok vizsgálata is folyik — a Selice—Báb III kivételével — a legjobb vastagsági növekedést az 'I—214' olasznyár érte el. A második helyre többnyire a 'Bland du Poitou', illetve valamelyik olasz klón, míg a harmadik helyre a 'Virginiana de Frignicourt' vagy a 'Gelrica' (egyetlen esetben hazai feketenyár klón) került. Vastagsági növekedés tekintetében azonban a vizsgált nyárfajták között lényegesen nagyobb különbségek tapasztalhatók, mint a magassági növekedés esetében. Erről tanúskodik az a tény is, hogy a legnagyobb százalékos különbség az 'I—214' olasznyár (59,2 cm) és a standardként kezelt 'Robusta' nyár (36,2 cm) átlagos átmérője között. A Selice—Báb III populétumban eléri az 57,7 százalékot. E tekintetben a legkisebb különbséget a Leles elnevezésű populétumban észleltük, ahol az 'I—214' olasznyár (29,0 cm) és a 'Robusta' nyár (24,7 cm) átlagos átmérője között 10 éves korban a százalékos különbség csupán 17,5%-ot tesz ki. A magassági növekedéshez hasonlóan a legjobb vastagsági növekedést is a Duna hullámterében álló Král'ovská Lúka elnevezésű populétumban észleltük, ahol az 'I—214' olasznyár 11 éves korban 37,6 cm átlagos átmérőt és ennek megfelelően 3,4 cm átlagnövekedést ért el. Ugyanakkor a legidősebb, mintegy 20 éves Selice—Báb I elnevezésű populétumban az 'I—214' olasznyár átlagos átmérője 52,9 cm, ami az adott termőhelyi viszonyok között indokolatlanná teszi a 20 évesnél magasabb vágáskort.

A KGST keretében vizsgált Gabčíkovo (RVHP) és Ilhov (RVHP) elnevezésű populétumokban a legjobb vastagsági növekedést a 'Flachslanden', 'Löns', 'Eckhof' és a 'Regeneré de Suisse' nyáarak érték el, míg a standardként értékelt 'Robusta' vastagsági növekedés tekintetében elmarad az említett nyáarak mögött.

A magassági és vastagsági növekedés mellett értékeltük a vizsgált nyáarak egy fára eső átlagos fatömegét is, amelyre nézve lényegében ugyanazok a megállapítások érvényesek, mint a vastagsági növekedés tekintetében. Azokban a populétumokban, amelyekben olasz klónok termesztése folyik, a legmagasabb egy fára eső átlagos fatömeget az 'I—214' olasznyár érte el. (E tekintetben kivételt képez a Selice—Báb III elnevezésű populétum a legmagasabb átlagos fatömegű 'I—500' olasz klónnal.) A második helyre a 'Blanc du Poitou', illetve az 'I—214' vagy az 'I—476' olasznyár, míg a harmadik helyre a 'Jacometti', az 'I—214', illetve a 'Virginiana de Frignicourt', a 'Gelrica' és egy hazai feketenyár klón (B—5) került. Az egy fára eső átlagos fatömeg tekintetében azonban a vizsgált nyáarak között lényegesen nagyobbak a különbségek, mint akár a magassági, akár a vastagsági növekedés esetében. E tekintetben a legmagasabb százalékos különbséget a Selice—Báb III elnevezésű populétumban tapasztaltuk, ahol az 'I—21' olasznyár mintegy 180,6 százalékkal nagyobb átlagos fatömeget ért el, mint a standard 'Robusta' nyár. Ezzel szemben az említett különbség a Leles elnevezésű populétumban csupán 42,5%. Abszolút érték tekintetében a legnagyobb átlagos fatömeget a 20 éves Selice—Báb I elnevezésű populétumban az 'I—214' olasznyár érte el, mintegy 2,862 m³ értékben. A 'Blanc du Poitou' nyárral összehasonlítva, amely az említett

populétumban e tekintetben a második helyen van, az 'I—214' olasznyár mintegy 11,2 százalékkal nagyobb átlagos fatömeget mutat ki.

A KGST keretében vizsgált két populétumban (Gabčíkovo—RVHP és Ilhov—RVHP) a legnagyobb átlagos fatömeggel a 'Flachslanden', 'Löns', 'Eckhof' és 'Regeneré de Suisse' nyárak rendelkeznek.

A vizsgált nyárak értékelése alapján lehetővé vált, hogy javaslatot tegyünk az egyes nyárfajták erdőművelési technológiák szerinti termesztésére. Az álmányszerű nyárfatermesztésre, amelynek elsősorban a hullámtéri *Querceto-Fraxinetum* és *Ulmeto-Fraxinetum populeum* erdőtípuscsoportokban van létjogosultsága, mindenekelőtt az 'I—214', 'Serotina du Poitou', 'Virginia de Frignicourt', 'Flachslanden', 'H—381' és a 'Marilandica' nyárakat tartjuk alkalmasnak. Intenzív termesztési módszerek esetében — a már említett és az *Ulmeto-Fraxinetum carpineum* erdőtípuscsoportok ármentesített területein — az 'I—214', 'I—274', 'I—476', továbbá a 'Robusta', 'Brabantica' és a 'Blanc du Poitou' nyárakat javasoljuk. Erdőn kívüli fásításokban viszont (főként fasorokban) a 'Robusta', 'Brabantica', 'Flachslanden' és a 'Löns' nyárak termesztését tartjuk indokoltnak.

IRODALOM: Bielíková, K. a kol.: Selekcia a rozmonožovanie vhodných klonov drevín pre rekonštrukciu podunajských lesov. Závěrečná správa. VÚLH Zvolen, 1981, 115 s.; — Kohán, S.: Rast a zdravotný stav topoľov na populáciách Východoslovenskej nížiny. Lesnícky časopis, 27, 1981, č. 5, s. 371—384; — Korsuň, F.: Hmotové a porostní tabulky pro topol. Lesnícky časopis, 13, 1967, č. 11, s. 977—992; — Krébes, G.: Hodnotenie rastu topoľov a zakladanie oblastných populácií. Čiastková záverečná správa. VÚLH Banská Štiavnica, 1964, 63 s.; — Vojtuš, M.: Ekológia a pestebné vlastnosti introdukovaných topoľov a vrb. Závěrečná správa. VÚLH Zvolen, 1975, 83 s.

NEMZETKÖZI ERDÉSZETI VERSENY ÁSOTTHALMÁN 1983. SZEPTEMBER 1.

Két esztendő kemény előkészítő munkája után jutottak el hozzánk az európai szocialista államok erdészeti középiskoláinak legjobb versenyzői, hogy nemzetközi méretekben is próbára tegyék tudásukat, erdészeti felkészültségüket és állóképességüket. Az ásotthalmi verseny a IX. volt a sorrendben. Az elsőt Csehszlovákiában rendezték 1967-ben, majd 1968-ban az NDK-ra, 1969-ben Magyarországra került sor. Ez tehát a második alkalom, amikor a baráti államok erdészei elfogadták meghívásunkat és megtisztelték hazánkat, erdészeinket azzal, hogy magyarországi erdőben versenyezzenek.

A hagyományossá vált erdészeti sokoldalúsági verseny jelentős mértékben segíti a szakmunkásképzést, fejleszti a tanulók magatartását. Mindezekkel hozzájárul ahhoz, hogy az egyre fejlődő erdőgazdálkodás olyan szakemberekhez jusson, akik a szükséges biológiai ismeretekkel rendelkeznek, értenek a korszerű technikához, védik az emberi környezetet és mindenekelőtt az erdővel együtt szeretett hazájukat. A versenyzők, mint hazájuk legjobb képviselői e verseny témaköreiben, igazolták rátermettségüket.

A versenyben a hét európai szocialista állam 28 versenyzője vett részt, az ásotthalmi iskola csapata versenyen kívül indult. A verseny tisztaságát, a pártatlan értékelést mindvégig sikerült érvényesíteni. Megállapítható, hogy a verseny egészében és részleteiben egyaránt megfelelt a vele szemben támasztott követelményeknek és célját elérte. Az értékelés legfontosabb jellemző tényezőit a következőkben lehet összefoglalni:

- A verseny előkészítése és lebonyolításának szervezettsége kiváló volt. A rendező szervek jó együttműködése, a versenyzők fegyelmezett magatartása lehetővé tette a versenynek a legkisebb zavar nélküli lebonyolítását.
- Joggal emeljük ki azt is, hogy kemény verseny volt ez, amely magas fokú szakismeretet, fizikai erőnlétet és helytállást követelt meg valamennyi résztvevőtől. A versenyzőkről megállapítható, hogy az erdészeti szolgálat nagyszerű és egész embert kívánó feladatai elé nyugodtan nézhetnek, mert aki ennek a versenynek valamennyi akadályát sikerrel vette, az rendelkezik a szakmai, emberi helytállás előfeltételeivel. Ezért is tartom győztesnek az összes résztvevőt, legyen bár az első, vagy az utolsó helyen a sorrendben.
- A versenyzők a fakitermelés szabályait jól ismerték, kellő gyakorlattal dolgoztak a motorfűrészszel és a fadóntás, a gallyazás és a felkészítés munkaműveleteit mesteri gyorsasággal, jó színvonalon hajtották végre.
- Az álló és a fekvő fák méreteinek és volumenének meghatározása némi fejlesztést igényel, bár az elért eredmények a jelen gyakorlat követelményeit kielégítik.
- A futóvadlövés és általában a lövészet eredményei jelentős szórást mutattak. A jövőben az egységes, minden pótfelszerelés nélküli fegyverek használatát célszerű előírni.
- A fák levelének, rügyének, magjának és fájának, valamint az erdőben élő állatoknak a felismerése jó színvonalú volt, ugyanezt mondhatjuk el a balesetek alkalmával szükségessé váló intézkedések, illetve tennivalók ismeretéről is.

Az egyéni verseny három első helyezettje a szegedi Kiss Ferenc Szakközépiskola tanulói voltak: *Tari Zsolt*, *Szentpéteri Sándor*, *Decsov Péter*. A versenyen kívül indult átotthalmiak a második helyre kerültek volna a csapatversenyben, *Király Tibor* pedig az egyéni első helyre. Örömmel gratulálunk versenyzőnek és tanárnak, iskolának egyaránt.

A IX. erdészeti sokoldalúsági versenyt ünnepélyes zászlófelvonással fejezték be. Ezt a zászlót a Magyar Népköztársaság alapította a szocialista államok közötti erdészbarátság ápolására, az erdészek szaktudásának elismerésére. Azzal a kéréssel adtuk át a következő versenyt rendező Német Demokratikus Köztársaság képviselőinek, hogy őrizték a soron levő két évben ezt a jelképet, tekintsek a hagyományos nemzetközi erdészbarátságot olyan erőnek és kötelességnek, amely által elmélyíthető az erdészhivatás és az erdők szeretetén keresztül a társadalom szolgálata.

A résztvevők és a vendégek népes tábora meggyőződött arról, hogy szakiskoláinkban kellő színvonalú oktatás folyik. A szakemberek utánpótlásához nem hiányzik a kellő felkészítés.

Dr. Solymos Rezső

A csehszlovákiai „ZTS” gépgyár erdészeti gépgyártási programja a következő típusokat tartalmazza: LKT—81 és LKT—120—A csörlős vonszoló; LKT—80—D és LKT—120—B markolós vonszoló; VKS—120—S kihordó vontató; VKS—160—C szorítózsámolyos vonszoló; HRU—80 hidraulikus daru; LPV—20 önjáró előközelítő csörlő. A fejlesztés új géptípusai a LOS—160 processzor, az LPS—160 döntő-közelítő és az LKT—90 közelítőtraktor. Utóbbi a 70 kW-os teljesítménycategória legújabb generációját képviseli. Az új formájú gép vezetőfülkéje az eddigi típusokénál lényegesen komfortosabb, erőátviteli rendszere korszerűbb. Tervezői nagy súlyt fektettek a karbantartási igény csökkentésére és az üzembiztonság fokozására.

Dr. Temesi G.

Faállományok pusztulása és a tápanyagellátás

Számos, nálunk általánosan kevésbé ismert szakember írásából az NSZK-beli szerző azt a megállapítást emeli ki, hogy az élő szervezetek egészségi állapota, a káros behatásokkal szembeni ellenállóképessége szorosan kapcsolódik a mindenkori tápanyag-ellátottsághoz. Kétségtelen bizonyíték erre a Fekete-erdő déli részének magasabb fekvésein történt lucpusztulás. Itt megállapítható volt, hogy a luc a bázisgazdag termőhelyen erőteljes ásványianyag-felvétellel kisebb megterheléseket kibír, csak szegényebb talajokon betegszik meg. A szerző mindezekből a pontokba szedett következtetéseket vonja le:

1. Amennyiben a fák életereje a talaj termőképességéhez kapcsolódik, úgy a termőhelynek és fafajnak megfelelő minden, a tápanyag-ellátottságot javító eljárással elérhető kell legyen az erdei fáknek annyira szükséges, magasabb ellenállóképesség. Még ha ez nem is vezethet a tömegesen fellépő káros behatások teljes leküzdéséhez, mégis hozzájárulhat a stresszkiűző megemeléséhez, a minden bizonnyal magasabb túlélési mértékhez, többek között a gyengébben károsodott egyedek nagyobb regenerációs képessége folytán.

2. Hogy ez a következtetés helytálló, arra a szerző a FORSTPFLANZEN — FORSTSAMEN folyóiratban, „Miként hat a trágyázás az erdei fák ellenállóképességére?” c. írásával már 1975-ben rámutatott. Ez a közlemény semmiképp sem irányult csak az annak idején még kevesebb figyelemben részesült légszennyeződésre. Inkább a negatív faktorok (rovar, gomba és abiotikus károsítók stb.) manapság a „szinergizmusos stresszelmélet” révén oly időszerűvé lett együttesének a tápanyag-ellátottsághoz viszonyulását tárgyalta.

3. A mostani helyzetben azzal tisztában kell legyünk, hogy az elhalt, vagy messzemenően károsított fákon már alig segíthetünk. Minden ilyen irányú szándékról le kell mondanunk. Ezeken a termőhelyeken a meliorációs célú trágyázás az erdőfelújításhoz lesz majd mulhatatlanul szükséges.

4. Minden erőfeszítésünket most az egészséges, a még egészségesnek tetsző és a károsodás kezdeti, esetleg közepes szakaszát mutató fákra kell összpontosítanunk! Csak ezek képesek még azon tápanyagok felvételére, amelyeket a sürgősen szükséges erősítésre szánunk. Nem jelenthetné ilyen program az egyenesen megsemmisítő tétlenségből való kimozdulást?

5. Szomorú tény, hogy a légszennyezés elleni leghatásosabb és valóban több mint szükséges rendelkezések és törvények most egymagukban már nem használnak, mert hatásuk csak akkor mutatkozhat, amikor az erdő az ez idő szerinti állományszerkezetében többé már nem létezik. Meg kell értenünk, hogy az erdőpusztulás drámaian éleződő helyzetében a kárforrások lefojtásához az erdő terápiája szorosan hozzá tartozik! Amennyiben a kárforrások teljes kikapcsolásának utópiája meg is valósulna, még akkor is hosszú éveken át kellene küzdenünk utóhatásaik ellen.

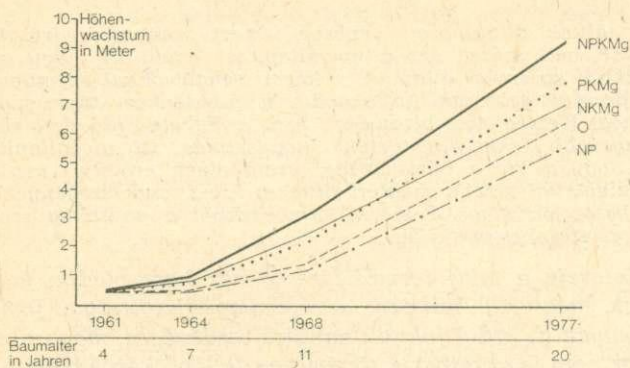
6. Lengyel- és Csehországban, az NDK-ban az emisszióval érintett részeken már jelentős erdőterületet trágyáztak. Ezen túlmenően, elsősorban Finn- és Svédországban, Japánban, az USA-ban és a lengyeleknél, hozamnövelési céllal, több mint 13 millió hektárnyi erdőt trágyáztak.

7. Csakhamar fel kell ismerjünk, hogy a tartamos erdőgazdálkodás valamenynyünket kötelező feladatának csak úgy tehetünk eleget, ha gondoskodunk — amennyiben van rá lehetőség — erdeink tartamos, kielégítő és kiegyensúlyozott tápanyagellátásáról! Az új kitermelési eljárások (kiszállítás kéregben, teljes fában stb.) tekintetében ez az utalás különös figyelmet érdemel.

8. Valamennyi élő szervezet létezésének és fejlődésének kétségtelenül leg-

Verlauf des Höhenwachstums bei Fichte

in dem Forstdüngungsversuch Eglofs-Osterwald/Allgäu (Franz u. Baule 1972, Strauch 1978)

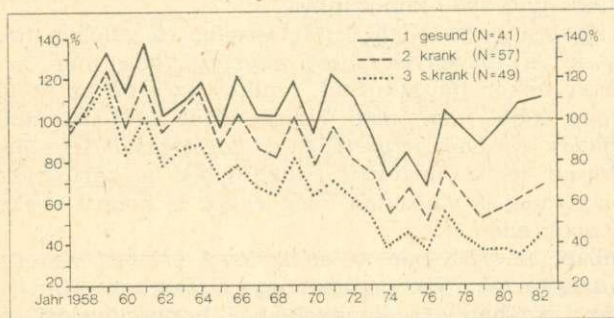

Lucfenyő magassági növekedésmentete Eglofs-Osterwald/Allgäu-i trágyázási kísérletben (Franz és Baule 1972, Strauch 1978) — magasság méterben, állománykor éveiben

fontosabb feltétele a helyes táplálkozás. A táplálékfelvétel természetesen annál jobb, minél kedvezőbbek az egyéb életfeltételek is. Ezekre az életfeltételekre egyébként magának a tápanyagpótlásnak is messzemenő hatása van! Ha Erdeinkből még menteni akarjuk, ami még menthető, nem szabad tovább egyoldalúan csak a reá ható, teljesen talán sohasem tisztázható és egészen sajnos ki nem küszöbölhető, káros behatásokkal foglalkoznunk. A támadás és védelem könyörtelen harcában *egyazon erővel* kell a károsító ellen fordulnunk, és minden lehető megtennünk „erdő betegünk” közvetlenül javítható életkörülményeinek, ellenállóképességének javítása érdekében. Azonnali teendők ebben a vonatkozásban kétségtelenül a *célszerű trágyázás!*

Dr. H. Baule

Relative Jahrringbreiten von Tannen in verschiedenen Probestellen
Staufen/Schwarzwald (Kenk 1983)

Különböző jegenyefenyő-próbaterületek évgyűrű szélességének viszonylagos változása az évek során — 1 jó, 2 rossz, 3 igen rossz egészségi állapot (Kenk, 1983)

HOZZÁSZÓLÁS

A „MÉRNÖKEINK ÉS AZ ERDŐ” CÍMŰ CIKKHEZ

Tokodi Mihály írása (AZ ERDŐ, 1983. 9.) feltehetően sok vezetőt, szakembert ösztönöz arra, hogy saját vállalati keretei között keresse, kutassa az innovációs tevékenység eredményesebbé tételének lehetőségeit. A cikkben felsorolt kérdések jó lehetőséget kínálnak az önvizsgálat elvégzésére, s ezt követően konkrét vezetői intézkedések megtételére. Az innovációs problematika ilyenén való megközelítése igen gyakorlatias és konkrét, továbbá — ki nem mondottan — azt az alapállást tükrözi, hogy jelenleg, de a jövőben is, a vállalat belüli innovációs feltételek javítása a megújulás súlyponti kérdése.

Hasonló gondok foglalkoztatják egyébként a mezőgazdasági nagyüzemek vezetőit is, de jogosan mondható talán, hogy egyetlen olyan, más ágazatban tevékenykedő vezető sincs, akit ne érdekelne az innováció.

A megnövekedett érdeklődés és a gyakorlati igények késztették az Agrár-gazdasági Kutatóintézet munkatársait arra, hogy olyan módszert dolgozzanak ki, amelynek segítségével meghatározható egy-egy vállalat (gazdaság) innovációs készsége, az akadályozó, fékező tényezők köre, továbbá, hogy az innovációs folyamatnak mely szakaszai nehezítik az új kezdeményezések sikeres megvalósulását.

A kialakított, ún. innovációs teszt 33 kérdése a szervezeti, személyi, anyagi érdekeltégi, információs és tárgyi feltételeket vizsgálja a vállalati hierarchia legilletékesebb vezetőinek véleményei alapján. A teszt azonban nemcsak a vállalat belüli feltételek megítélésére, sorrendiségük megállapítására alkalmas, hanem az innovációs folyamat egyes szakaszainak értékelésére is. (Felfogásunk szerint ezek a következők: 1. az ötlet megszületése; 2. döntéselőkészítő javaslati szakasz; 3. döntés; 4. megvalósítás; 5. értékelés, eredménymérés.)

Módszertani kísérletként a közelmúltban vizsgálatot végeztünk a MÉM Mérnök- és Vezető-továbbképző Intézet által szervezett erdészeti és faipari VUP-tanfolyam 23 hallgatója körében is. Úgy vélem, hogy az innovációs teszt alkalmazásával feltárt problémák tanulságosak lehetnek az erdő- és fagazdaságokban dolgozó vezetők szélesebb köre számára is annak ellenére, hogy a kísérlet nem tekinthető reprezentatívnak.

Az említést érdemlő főbb eredmények az alábbiak:

1. Megállapítható volt, hogy az innovációs tevékenység anyagi és személyi (szakmai) feltételei viszonylag a legjobbak. Legrosszabb a helyzet a tárgyi feltételek (pl. könyvtár, kísérleti tér, mérő- és értékelőeszközök, műszerek, számítógép stb.) tekintetében, továbbá az elhatározott innovációk megvalósításának szervezettségében. Az információs feltétel (pl. tájékoztódás) és az érdekeltégi feltétel a rangsorban közbülső helyet foglaltak el. Az a tény, hogy az anyagi feltétel áll az élen — hasonlóan egyéb vizsgálati eredményekhez —, arra utal, hogy a vállalati innovációk hatékonyabbá, gyorsabbá tétele főleg egyéb tényezők milyenségén múlik.

2. Kitűnt a teszt alapján, hogy az innovációs folyamat kezdő és befejező szakaszaiban hiányzik a legtöbb feltétel. Ez a gyakorlat nyelvére lefordítva azt jelenti, hogy a marketing és a fejlesztési tevékenység esetleges, tervszerűtlen, továbbá hogy a megvalósult innovációk eredményeiről, hasznáról nincsen megbízható, pontos információ, azaz hiányzik a visszajelzés.

3. Néhány konkrét teendő — az 1. és 2. pontban említett problémák megoldásaként — a következő lehet:

- Javítani kell a szakemberek informáltságát. Biztosítani kell számukra a szaklapokkal, piaci információkkal stb. való rendszeres ellátottságot.
 - Növelni kell a vállalaton (gazdaságon) belüli kísérletezés lehetőségeit azok számára, akik ezt igénylik.
 - Egyértelművé kell tenni, hogy hol a határa a szakemberek kezdeményezései esetében a munkaköri illetékességnek, illetve az újításnak.
 - Egyes esetekben indokolt lehet olyan, szervezetenként önálló részleg kialakítása, amelynek fő feladata az új dolgok felkutatása, bevezetésük elősegítése.
 - Feltétlenül szükség van a kereskedelmi tevékenység színvonalasabbá tételére, a körütekintő piackutatásra, illetve e területen a szakmai-személyi feltételek javítására.
 - Az innovációk előkészítésében, a javaslatok kidolgozásában kiemelkedő munkát végző szakembereket anyagi és erkölcsi elismerésben kell részesíteni.
 - Mielőbb el kell érni, hogy az innovációs vitákban, döntésekben az ötletadók, a javaslattevők, a majdani megvalósítók, továbbá az érintett termelési vezetők is teljes joggal részt vehessenek és elmondhassák véleményüket.
 - A jelenleginél több figyelmet kell fordítani az elhatározott innovációk szervezettebb megvalósítására. Ennek érdekében pontos kiviteli vagy feladatterv készítése indokolt a megvalósításért felelős és hatáskörrel is rendelkező koordinátor egyidejű kijelölésével.
 - A kiemelkedően nagy értékű innovációk kivitelezésében dolgozókat előre meghatározott érdekelttség megteremtésével kell ösztönözni a határidők betartására és a minőségi munkára.
 - El kell érni, hogy a megvalósított innovációk eredményességét, hasznát mielőbb értékelni lehessen a visszajelzés érdekében.
 - Nem utolsósorban méltó rangjára kell emelni a vállalati újítómozgalmat.
4. Befejezésül említést érdemel, hogy a vizsgálatban részt vevő hallgatók válaszai, értéktételei különbözők voltak. Ez természetes is. Meglepő volt viszont az, hogy mennyire nagyok voltak az eltérések az informálódási és az érdekelttségi feltételek megítélésében.
- Az innovációs tevékenységet elősegítő feltételekben történő előrelépés nem kis mértékben múlik azon, hogy megismerjük és alkalmazzuk a másutt kismunkált jó megoldásokat.

Dr. Szijjártó András

Orbán S.—Vajda L.:

Magyarország mohafőrájának kézikönyve

Az erdész lépten-nyomon találkozik munkája során a növényvilágnak ezekkel, a méreteiket tekintve nem látványos, szerepüket illetően mégis jelentős képviselőivel. E témakörben 1953-ban jelent meg *Boros Ádám* könyve: „Magyarország mohái” címmel. Az elmúlt harminc év folyamán azonban e tudományterületen is gyors volt az előrehaladás, a hazai mohafajok száma további százszal gyarapodott, a nevezéktanban is jelentős változások voltak, taxonómiai szempontból is számos módosítást hajtottak végre. Mindez indokoltá tette egy új határozókönyv kiadását. Orbán S. és Vajda L. könyve segítségével a szakember eligazodhat a 607 mohafaj között, amelyről hazánk területén tudomásunk van. Hasznos ismereteket nyújt ezenkívül a tudománytörténeti, szervezettani, növényföldrajzi és módszertani leírás is. Az Akadémiai Kiadó által gondozott, 518 oldal terjedelmű könyv hasznos útmutatást nyújt és megfelelő eligazításul szolgál az erdész szakemberek számára is, ezért könyvespolcaik botanikai témájú könyvei közé ezt is el kell helyezniük.

Dr. Solymos Rezső

Dél-dunántúli regionális tudományos tanácskozás erdészszemmel. A Zalaegersze-
gen, 1983. június 2—3-án tartott MTA dél-dunántúli bizottsági tanácskozás témája
a dél-dunántúli apró falvak és szórványok település- és társadalomtörténeti kutá-
tásának problémája volt. Néhány előadás és korreferátum az erdőknek és az erdő-
gazdálkodásnak a hatását is vizsgálta.

A gazdaságtörténet és közgazdaság-tudomány szekcióban **Tóth Tibor:** „Az apró
falvak létrejöttének gazdasági feltételei Dél-Dunántúlon” című, vitaindító előadá-
sából azt emelnék ki, hogy megállapította; „a szántók növelése az erdők rovására
történt”.

Ugyanebben a szekcióban **Rumszauer János:** „Az apró falvak erdészettörténeti
problematikája” című korreferátuma volt a legfontosabb számunkra. Bevezetőben
az erdészettörténet és az agrártörténet szoros kapcsolatáról beszélt. Többek között
hivatkozott arra, hogy a felhagyott mezőgazdasági területeket újra beborítja az erdő.
Szerinte Külső-Somogy alacsony erdősültsége a római korra nyúlik vissza, mert
ekkor irtották ki az erdőket. **Müller Róbert** szekcióvezető értékelése szerint nincs
elég bizonyíték a rómaiak erdőirtására, sőt Külső-Somogyban kevés római emlék
maradt ránk, ami Rumszauer véleménye ellen szól. Erdemes lenne mélyebb kutatást
végezni a probléma tisztázására.

A következőkben a település és erdősültség közti összefüggéssel foglalkozott és
arra a következtetésre jutott, hogy az erdő nem befolyásolta az apró falvak kiala-
kulását. Szerinte az erdőnek csak akkor van hatása a település életére, ha bőven
van, ha kevés az erdő, kisebb a hatása. Az említett alacsony erdősültségű terüle-
tek népessége kisebb érdeklődést tanúsít az erdők iránt, kicsi az erdő becsülete.

A magasabb erdősültségű területeket vizsgálva arra jut, hogy az erdő bősége
kereslet hiányában holt tőke, holt vagyon ha nem lehet értékesíteni utak, szállító-
eszközök hiánya miatt. Példákat hoz fel az ipar, vasút és vízi szállítás előnyös
hatására. Értékes adatokat idézett a **Széchenyi** és **Festetics** család erdőgazdálkodá-
sáról.

A néprajz, népi gazdálkodás és népiélet szekcióban **Andrásfalvy Bertalan:** „A te-
lepülés és népi gazdálkodás történeti változásai Dél-Dunántúlon” című vitaindító
előadásában kijelentette, hogy az 1767-es úrbérrendezés óriási csapás volt a job-
bágyságra. Az úrbérrendezés elvei között tisztázta a jobbágyság és az erdő kap-
csolatát. Az erdőhasználat nem a telekhez való jog, hanem a jobbágyság egyik
gazdasági alapja. Az erdő a földesúr, de vannak közösségi erdők is.

Az erdőt így határozta meg **Andrásfalvy:** nemcsak fatermő, hanem sokoldalú te-
vékenység folyik benne; gyümölcstermő, takarmánytermő, legelő, víz-, szárszámle-
lőhely stb. Az erdőhasználat komplex módját tárta fel. Később az erdőhasználat-
ból fokozatosan kizárták, kiszorították a jobbágyságot. Ez szerinte Nyugat-Európá-
ban teljesen más módon, másként alakult a Kárpát-medencéhez viszonyítva.

Kerecsényi Edit: „Az erdő szerepe a parasztság XVIII—XIX. századi gazdálkodá-
sában” című korreferátumában teljesen egyetértett a vitaindító előadásban emlí-
tetekkel. Külön kiemelte az erdő komplex használatát. Pontos adatokkal szolgált az
1700-as évekből a faizási jogról, az erdők használatának korlátozásáról, mellék-
haszonvételekről, vadászat tiltásáról stb.

Természetesen néhány mondat erejéig még sokan kitértek az erdő és az erdőgaz-
dálkodás szerepére és adatokkal is szolgáltak.

(Ref.: **Szakács László**)

„**A szakemberigény előrejelzése**” címmel figyelemre méltó tanulmányt írt
Tóth Katalin, az Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények 1981. évi 2. szá-
mában (147—159. oldal). A szerző bemutatja a fagazdasági szakoktatási rendszert,
továbbá elemzi a szakemberellátottság alakulásának általános és ágazati tenden-
ciáit, a jelenlegi erdészszakember-ellátottságot, és részletesen foglalkozik a szak-
emberigény előrejelzésével. A tanulmány szerint az egy fő erdőmérnökre 1500 ha,
a középfokú erdészre 500 ha erdőterület jut. Az 1990-re prognosztizált és az erdő-
területtel arányos erdőmérnök-létszám 1883 fő. A szerző megállapítja, hogy „Válla-
lataink szervezeteiben már hosszú idő óta, a szakágazatos sajátosságainak megfe-
lelően, mind több szakmát képviselő mérnökök kapnak munkát. Az erdőmérnök
mellett a gépészmérnök, a mezőgazdasági mérnök, a vegyészmérnök, a közgazdász,
a faipari mérnök stb. dolgozik az erdő- és fafeldolgozó vállalatoknál. Ez a tenden-
cia a jövőben csak erősödni fog.” A stb.-k alatt — úgy vélem — a jövőben mind
több lesz a sajátos szakterületek képviselője, nevezetesen az orvos, a szociológus,
a pszichológus. A tanulmány összefoglalójában felvetett gondolatokat érdemes új-
ból átgondolni — úgy mond —, „finomítani”.

(Ref.: **dr. Csötönyi J.**)

Fiataljaink munkáiból

NEMCSÁK LÁSZLÓ

ÚJABB LASKAGOMBA-TERMESZTÉSI ELJÁRÁS

A késői laskagombát (*Pleurotus ostreatus*) régóta termesztik faanyagon. Az eljárás lényege, hogy a 40–60 cm hosszúra darabolt, frissen vágott, egészséges fa vágásfelületeit sterilén átszövetett oltóanyaggal 0,5–1 cm vastagon beterítik. A fadarabokból oszlopot építve, a vágáslapjukkal egymásra rakják. Több ilyen oszlopot egymás mellé építve, műanyag fólia és nádpalló takarással védik a napsugárzástól és a kiszáradástól. Más eljárásnál a beoltott faanyagokat földbe ástott mélyedésbe, gödrökbe helyezik. Az oltóanyagból kiinduló micélium 2–4 hónap alatt átszővi a fadarabokat. A termés ősszel, az első fagyok után jelentkezik, és a tél beálltaig több terméshullám várható.

A laskatermesztésnek ismert az intenzívebb — mezőgazdasági hulladékanyagokon történő — termesztési módszere is.

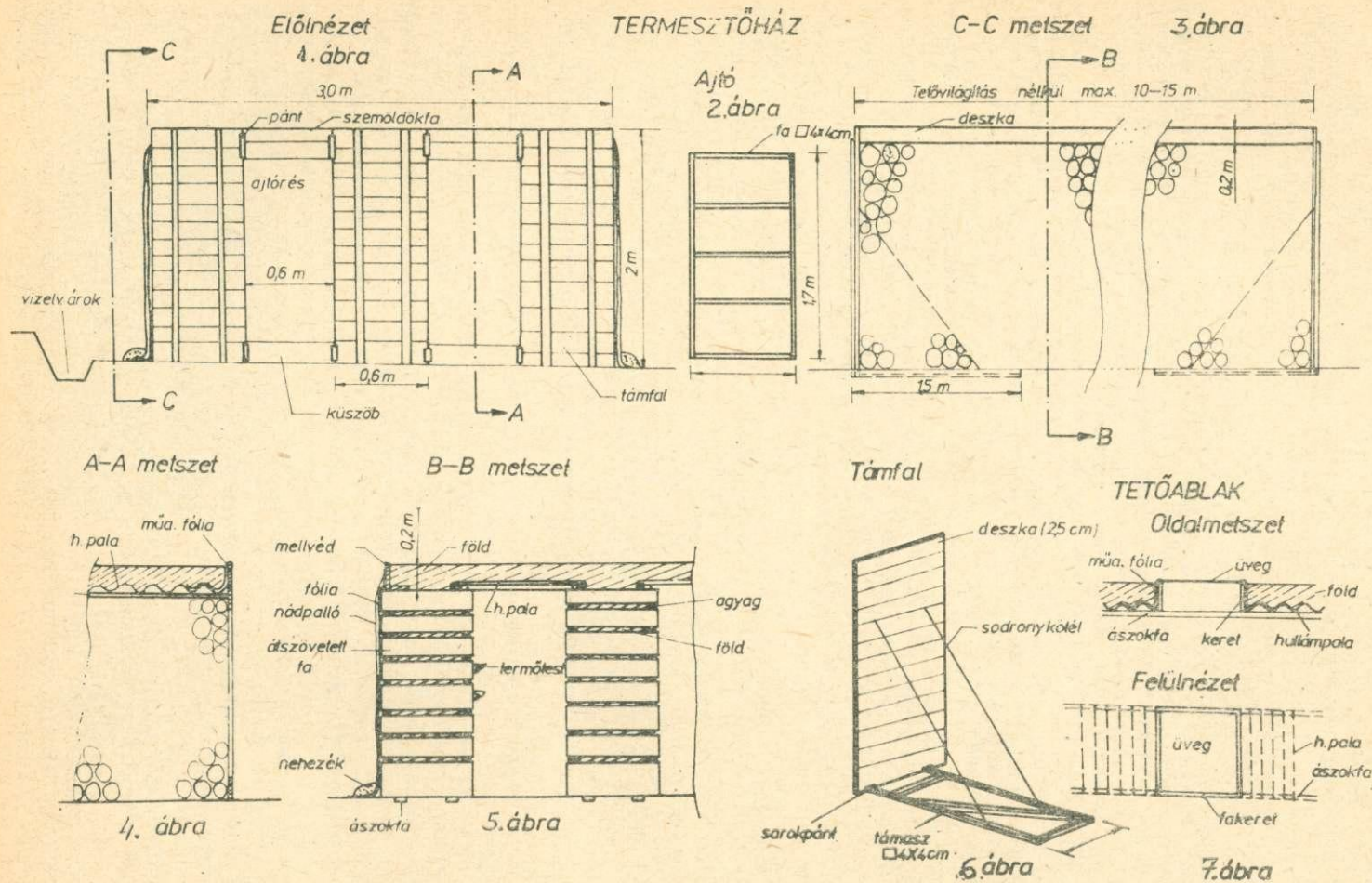
A röviden leírt „rönkös”, hagyományos eljárás lényeges hibája, hogy a termesztés sok (árnyékos) helyet igényel és csigák, ill. gombaszúnyogok ellen a telep nehezen védhető meg.

Tudományos diákköri munka keretében olyan termesztési eljárást igyekeztem kialakítani (*Gyurkó Pál* tud. kutató segítségével), amivel ezek a hibák kiküszöbölhetők.

A javasolt módszer lényege, hogy az átszövetett faanyagot a régebbi módszerhez képest 90°-kal elfordítva halmozzuk fel saranghoz hasonlóan, azzal az eltéréssel, hogy az így képzett sarangfal belső üregeit (5. ábra) nedves, vályogkötöttségű talajjal töltjük ki. A föld kihullását agyag és szalmatörök felhasználásával készülő tapasztóanyaggal akadályozzuk meg. A fadarabok ebből a föld-faanyag falból бүтүjükkel állnak ki. A fadarabok hossza 60–70 cm. Hosszabbat nem célszerű használni, mert a köbméterre eső hozam csökken. A gomba párás, hűvös helyet igényel, ezért több ilyen falat egymás mellé rakva, tetőt építünk fölé, de szigetelt tető csak a falak közötti járatok fölé kerül, hogy ide a csapadék ne folyjon be. A szigetelt tető fölé föld kerül. A tető anyaga hullámpala. A falak közötti folyosónak olyan szélésnek kell lennie, hogy azon lehesse közlekedni. A falakat és a tetőt borító földréteg szigeteli az építményt a nap felmelegítő hatása ellen. A lehulló csapadékot a falra tereli, ahol az beszívárog és a csapadékmennyiségtől függően lefelé haladva, nedvesíti a fadarabok közötti földet. Az esővíznek a falból oldalra történő kifolyását az agyagréteg akadályozza meg, a vizet lefelé irányítja. A nyirkos falak párolgása folytán páradús mikroklíma alakul ki.

A gombák a fadarabok бүтүfelületein jelennek meg. A sarangfalak lezárását és az állékonyság biztosítását támfalszerű oldalpallóval érhetjük el (6. ábra). Ez akácfából vagy fenyőből készült deszkafal, melyhez csuklósan hozzáillesztett lábtámasz tartozik. A két faalkatrészt sodronykötelek kötik össze (3. és 6. ábra). A fal magasságát a talaj kötöttsége és vastagsága szabja meg. Takarékosági okokból célszerűnek látszik 2 m magasságig felépíteni.

A gombának szüksége van kevés fényre a termésképzés időszakában, valamint a szellőzés is fontos, amelyet lehetőleg a páratartalmat fenntartva kell

biztosítani. Ezeket a feltételeket elégíti ki az ajtó, amely rekeszekre osztott léckeret (2. ábra). A felső két rekeszben üveg vagy műanyag fólia, az alsókban pedig ritka szövésű szövet van. A fólia, ill. üveg a fény bejutását biztosítja, míg a szöveten át a levegő áramlik be.

Ha a fal nagyon hosszú (10 m fölött), az ajtó viszonylag kis nyílásán nem jut be elegendő fény. Ekkor a tetőn át kell megvilágítást adni. Ez megoldható egy keretre helyezett üveglappal (7. ábra).

A falakat egymás mellé építve, közöttük a gomba számára ideális mikroklíma alakul ki, de a két szélső fal külső oldala nincs ilyen védett helyen. Ezeket a falakat termésidőn kívül kiszáradás ellen fóliaborítással, a napfény ellen nádpallóval, vagy más fedőanyaggal védhetjük meg. Célszerű a takarófóliát fehérre festeni. Termésidőben ezeket eltávolítják.

Ezzel az eljárással a helyigény tizedére csökken. A falak közötti zárt térben a növényvédelem eredményes.

A módszer nem igényel különleges szaktudást és befektetést. Bárhol felépíthető, ahol sík, középkötött talaj van és a helyszínre agyagot, vizet, hullámpalát, deszkaanyagot lehet szállítani. Víz csak az építéshez kell. Öntözésre nincs szükség, mert a beszívargó csapadék elég a fal nedvesen tartásához.

Az emberi szükségleteket, igényeket különféle módon sorolják. Kezembe került Abe Kóbo: *A homok asszonya* című könyve (Kriterion 1979), melynek az a mottója, hogy a munka segít, az embernek megbékélni a rohanó idővel, még ha céltalanul röpülnek is el a napjai. A könyv hőse *Niki Dzümpei* 31 éves középiskolai tanár, akit csak a homokdűnék és a rovarok érdekelnek. Váratlanul 1955. augusztus 18-án eltűnik, és 1962. október 5-én holttá nyilvánítják. Valójában nem halt meg, egy isten háta mögötti kis faluban ejtették fogságba, és fogták kényszermunkára.

A kis falu elhagyott tengerparti szakaszon van, és egy félhold alakú óriásdűne telepedett rá, fenyegeti. A dűne tenger felőli oldala, amerről a monszún szelek fújnak, egészen csupasz, menedékes, a falura néző meredek homokletörést óriási katlanok tagolják, teraszokat alkotva, egész a falu központjáig hatolnak, együtt az egész olyan, akár egy méhkas keresztmetszete. A tenger felőli lejtő felől a dűne gerincén át szakadatlanul folyik a falura a homok, betemetéssel fenyegetve. A szélhordta homok elhordása életkérdés. Ennek érdekében a gerinc alatti teraszon a katlanokba faházakat építettek, és beléjük családokat telepítettek, akik a szélfújta homokot hatalmas kosarakba lapátolják össze, melyeket azután a falubeliek köteleken a gerincre húznak fel, és tehergépkocsin elhordanak. A mély katlanokba a faházakhoz kötélhágcsókon lehet lejutni. A falusiak a rabsorra ítélt családokat rendszeresen ellátnak élelmiszerral, vízzel, dohánnyal, pálinkával.

A munkaerőhiánnyal küzdő falusiak a tanárt, egy rovargyűjtő útja alkalmával csalták lépre, ráesteledett, szállást keresett, beszállásolták egy özvegyasszonyhoz az egyik katlanba. Utána a kötélhágcsót felhúzták, fogságba került. Többszöri hiábavaló szökési kísérlet után megbékél a körülményekkel. Az asszonnyal is összebarátkozik. A homok összegyűjtése mellett mellékes munkát vállalva bizonyos keresetre is szert tesznek. A katlanból kilátás sincs, a dűne gerincét és az eget lehet csak látni.

Engem a könyv olvasása során az fogott meg, hogy milyen igényeik lehetnek ilyen körülmények közé került embereknek. Először a tanár képes újságot kért, tájélményre vágyott. Valami könyvben olvasta egyszer, hogy a tájképfestészet éppen a természeti szépségekben szegény tájakon fejlődött ki. Később elhatározták, hogy az összegyűjtött kis pénzből rádiót és tükröt vesznek. A rádióban és a tükrőben van valami közös: összekapcsolják az embereket. Lehet az is, hogy égető vágyat tükröznek: behatolni az emberi lét leglényegébe. Azután arra jutottak, hogy valami cserepes növényt kell szerezni. Az asszony fenyőt javasolt, a tanár azt mondta, ha már fa, legyen juhar vagy pálma, melyeknek vékony ágaik vannak, nagy leveleik, melyek lebegnek a szélben: szeretnének elszökni, de nem szökhetnek, erősen odanőttek a törzshöz. Az alapvető emberi igényeknek ez a sorrendje, gondolom számunkra is meglepő, annak ellenére, hogy egész tevékenységünkkel a tájat és az erdőt szolgáljuk.

Keresztesi Béla

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Rovatvezető: Király Pál

A PANNÓNIA '83 (a jugoszláv, osztrák és magyar erdészeti szakemberek ez évi, tizenegyedik határmenti szakmai tanácskozásának) soros rendezője egyesületünk volt. A tanácskozást és az ahhoz kapcsolódó szakmai tanulmányutat Zala megyében bonyolítottuk le a Zalai EFAG, a Zalaegerszegi Állami Erdőfelügyelőség és a két helyi csoportunk részéről *dr. Páll Miklós* és *Molnár József* titkár rendezésében. A tanácskozáson részt vevő négytagú burgenlandi delegációt *Martinkovics Antal* egyesületi alelnök, a hattagú szlovén delegációt *Nemesszeghy Ladislav* erdőigazgató-helyettes vezette. Egyesületünk vezetését *dr. Herpay Imre* elnök, *Király Pál* főtitkár és *Fekete Gyula* főtitkárhelyettes képviselte.

A résztvevők érkezésük után megtekintették a lenti fafeldolgozó üzemet. A két-napos tanulmányút témája a tölgy-erdőgazdálkodás volt. A szervezők bemutatták Toronyszentmiklós és Kerkateskánd községek határában a tölgy és bükk makktermő állományokat, kocsányostölgy-, éger- és kőrisállományokat, természetes és mesterséges erdőfelújításokat. Bak, Pölöske és Söjtör határában szlavón tölgy magtermő állományokat, törzskiválasztó gyéritést, Nagykapornak határában pedig természetes kocsánytalan tölgy fiatalosok és makktermő állományok bemutatására került sor. A tanulmányút végén megtekintették a zalaegerszegi parkerdőt.

Az 1984. évi tanácskozásra a Burgenlandi Erdészeti Egyesület hívta meg a határmenti egyesületek képviselőit.

*

Az erdészettörténeti szakosztály ülését Sopronban, az Erdészeti és Faipari Egyetem műemlék könyvtárában tartotta. Ezen *dr. Hiller István*, a szakosztály elnöke üdvözölte a megjelenteket, majd megtartotta előadását a műemlék könyvtár történetéről. Az előadó bemutatta az egykori selmecbányai könyvtár anyagának egy-egy nevezetes példányát, valamint ismertette a könyvtár anyagának Sopronba kerülését.

Az ülésen megtárgyalták az Erdészettörténeti Közlemények kézirattervezetét, s az újraindításhoz szükséges intézkedéseket.

Ezt követően *Oroszi Sándor*, a szakosztály ifjúsági titkára tartott előadást az alföldfásítás témaköréből, a nagykunági erdőtelepítések első korszakáról, a XVIII–XIX. századi erdőtelepítésekről. Az ülés *dr. Kovács János*nak, a szakosztály titkárának összefoglalójával ért véget. A szakosztály tagjai ezek után az OEE közgyűlésén, illetve az EFE nemzetközi konferenciáján vettek részt.

*

Az erdőhasználati szakosztály *Andor József* szakosztályelnök vezetésével a Zalai EFAG Lenfi Fafeldolgozó Üzemében tartotta ülését. A rendezvény programja a ZEFAG fahasználati gépeinek műszaki ellátása volt. A témakörben *Mátrabérczi Sándor* műszaki-fejlesztési osztályvezető és *Bencsics János* üzemvezető tartott előadást. Ezt üzemlátogatás követte. A hallottakat és látottakat *Andor József* értékelte, illetőleg foglalta össze.

*

A műszaki fejlesztési bizottság Jablonkay Zoltán elnökletével „A műszaki fejlesztés hatáskörrendszere” c. ERTI-kutatási jelentést vitatta meg budapesti ülésén. A vitát *Tibay György*, az ERTI tudományos munkatársa vezette be.

Az ifjúsági bizottság Szegeden, a „Kiss Ferenc” Erdészeti Szakközépiskolában tartotta ülését. Az ülés résztvevői tájékoztak a szegedi helyi csoport ifjúsági tevékenységéről; megbeszéltek az OEE 1983–86. évi cselekvési programjából adódó ifjúsági feladatokat; értékelték az ifjúsági bizottság tevékenységét az 1975–1983. közötti időszakban és javaslatot készítettek az ifjúsági bizottság új összetételére.

*

A szerkesztő bizottság harmadik negyedévi ülését szeptember 15-én, Budapesten, a helyi csoport rendezésében tartotta. *Rakonczay Zoltán* csoportelnök köszöntötte a bizottságból megjelenteket, majd átadta a vezetést *dr. Solymos Rezső* bizottsági elnöknek.

Elsőnek is megtárgyalták a soron következő lapszámok összeállítását, majd kialakították a jövő év első negyedének lapterveit. A 11. számmal kapcsolatban felmerült a vándorgyűlés résztvevői névjegyzékének közlése. Vita után szavazással úgy döntött a bizottság, hogy a rendkívül nagy terjedelem és a jegyzék nem egész teljessége miatt, attól eltekint. A 12. szám nagy része mellékhasználati vonatkozású (*dr. Csötönyi József* szervezésében). Az 1984-es 1. szám fő témájául az idei tsz-napon elhangzottakat (*dr. Balázs István*) és az IUFRO erdőnevelési konferencia főbb tanulságait (*dr. Bondor Antal*) tervezik. A 2. szám laptervét rendelkezésre álló kéziratokból állították össze, a 3. szám tengelyébe pedig a természetvédelem—erdőgazdálkodás kérdéseit (*dr. Bartucz Ferenc*) állították.

Az ülést megelőző három lapszámot *dr. Fírbás Oszkár* bírálta. Megállapításai elnökvéleményre is találtak a vita során. Ezt követően *dr. Csötönyi József* csoporttitkár ismertette a budapesti helyi csoport állásfoglalását a lapszerkesztéssel kapcsolatban. A szerkesztés általában elismeréssel találkozik. Többet kívánnak hallani az egyesületi életéről, több, a mai élettel kapcsolatos („hogyan tovább?”) rövid írást, élénkebb vitákat, jobb képanyagot és főleg pontosabb megjelenést kérnek. Helyeslik a célszámokat, az erdővédelem kérdésének erőteljesebb felkarolását javasolják. Célszerűnek tartanak a különböző helyi rendezvényeken elhangzó előadásoknak legalább kivonatos közreadását. Felvetették külföldi kapcsolatok szakosztályának szervezését az egyesületen belül.

Az ülésen is felmerült a szakoktatásnak állandóan forrongó és újra kritikus ponthoz érkezett kérdésében társadalmi állásfoglalás szükségessége. A bizottság készségét nyilvánította ez ügyben, az oktatási bizottság által teendő lépés meg erősítésére. Végül úgy határozott, hogy negyedik negyedévi ülését decemberben Egerben tartja. Ezen főként az erdőfelügyelet kérdéseivel kíván ismerkedni, hogy sajátos eszközével támogatni tudja annak munkáját.

A HELYI CSOPORTOK ÉLETÉBŐL

A budapesti csoport szeniorok bizottsága ülésén foglalkozott a bizottság feladataival. A bizottsági tagok között elosztották a teendőket. Ennek keretében négy csoport működik majd: a szociális, a szervezeti és ifjúsági ügyek, a szakmai múlt, valamint a különböző információk feldolgozására.

*

A szakmai továbbképzés keretében a helyi csoportoknál a következő előadásokat tartották.

BUDAPESTEN:

Dr. Madas László „A kreativitás szerepe a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság kockázattalálásaiban, döntéseiben és eredményeiben”;
Vidovszky Ferenc „Erdőgazdálkodás Franciaországban” címmel.

Új tagfelvétel

Kardos Sándor erdőszaktanár, Döbrönte; *Kiss Éva* üzemgazdász, Keszthely; *Mátyus Árpád* gépészmérnök, Devecser; *Péterfalvi József* erdőmérnök, Devecser; *Reiner András* képesített könyvelő, Farkasgyepű; *Süle József* erdőszaktanár, Nyírad; *Tóth Zsuzsanna* okleveles közgazda, Sármellék; *Varga László* erdőmérnök, Devecser.

Halálozás

Életének 58. évében, hirtelen elhunyt **Erneyi László** erdőmérnök Budapesten. Az ERFATERV halottjaként, megrendületen vettek búcsút a Farkasréti temetőben munkatársai, barátai. Emberi magatartásáért köszönetetnek örvendő kollégáinkat, tagtársunkat az ERFATERV dolgozói nevében *Zágoni István* igazgatóhelyettes, pályatársai nevében *Gönczöl Imre* fősztályvezető, pályatársai nevében búcsúztatta.

végzi munkáját JÉRÓME RENÉ, lapunk rovatszerkesztője, a szerkesztő bizottság főmunkatársaként. Első ízben fordul elő ilyen évforduló lapunk 120 évnyi történetében.

Három évtized folyamán 360 lapszámot és mintegy 4000 kisebb-nagyobb cikket kellett nyomdára kész kézirat formájában előkészíteni. Mindez megközelítően 35 ezer gépelt oldalnak legkevesebb kétszeri átolvasását jelentette. Ezekhez járult még a megfelelő betűminták kiválasztása, a „forgatókönyv” összeállítása és a tördelés sok körültekintést igénylő munkája.

Előttem sorakozik a harminc év lapszámainak harminc bekötött kötete. Élő tanúsága valamennyi a magyar erdőgazdálkodás eddig legkiemelkedőbb korszakának, amelyben nagyszabású tervek születtek és valósultak meg, amikor a biológiai, technikai és ökonómiai ismeretek gyors ütemű bővüléséről lehetett hírt adni, amikor az Országos Erdészeti Egyesület kiadványaként lehetett a nagyüzemi erdőgazdálkodás fejlesztését szolgálni, erősíteni az erdész hivatástudatot és a szakmai együvé tartozást.

Jérôme René munkásságát legméltóbban Diváld Adolféhoz lehet hasonlítani, aki az 1862-ben először megjelent Erdészeti Lapok főmunkatársa volt 28 éven át, és akinek műhatatlanok az érdemei a magyar erdészeti szaknyelv és szakirodalom terén. Elegendő, ha az 1868-ban Pesten kiadott „Erdészeti műszótár”-ra gondolunk, amelyet Wá g n e r K á r o l l yal együtt szerkesztett.

A legigazibb méltatásul a harminc esztendő lapszámainak harminc kötete szolgál. Bizonyíték arra, hogy Jérôme René töretlen hűséggel dolgozott a szakmai, népgazdasági érdekeknek megfelelő szakirodalom terjesztéséért, a termelésfejlesztést segítő műszaki propaganda hatékonyságának növeléséért. Sok népszerű és népszerűtlen feladatot kellett

közben vállalnia. A kéziratjavítás, a terjedelem célszerű alakítása, az egyes cikkek szerzőivel való jó szándékú viták sorozata folyamán akarva és akaratlanul növekedett a barátok és a megbántottak tábora. Mindig az egyéni előnyökre való törekvéstől mentesen, igaz szívvel, csak egyet, a helyes szakmai állásfoglalás és fejlesztés ügyét kívánta szolgálni.

A negyedik évtized küszöbén a lapszerkesztés sok örömet és gondot jelentő órái között most egy rövid időt arra szentelünk, hogy megköszönjük a 73 éves Jérôme René erdőmérnöknek, a fáradhatatlan, fiatalos lendületű főmunkatársnak az áldozatos és sok önzetlenséget igénylő munkát. Kívánjuk, hogy jó egészségből, sok-sok éven át legyen még öröme szeretett szaklapunk, AZ ERDŐ és erdőgazdálkodásunk fejlődésében, amiért egész életén át oly sokszor emelt szót és fogott tollat. Kérjük, végezze tovább a harminc éve megkezdett munkát töretlen alkotóképességgel, „AZ ERDŐ”-n keresztül az erdőért, az erdésztársadalomért.

DR. SOLYMOS REZSŐ
a szerkesztő bizottság elnöke

AZ ERDŐ SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGA. Elnök: dr. Solymos Rezső, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora, Budapest; főmunkatárs: Jérôme René, Budapest. Tagok: dr. Balázs István, Budapest; Bánszegi József, Kemencepatak; dr. Bondor Antal, Budapest; dr. Berdár Béla, Visegyház; Botos Géza, Debrecen; Cebe Zoltán, Szombathely; dr. Csötönyi József, Budapest; Deák István, Tamási; dr. Erdős László, Budapest; dr. Firtás Oszkár, Sopron; Gáspár-Hantos Géza, Budapest; Haják Gyula, Budapest; dr. Herpay Imre, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Sopron; dr. Járó Zoltán, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; dr. Kecskés Sándor, a műszaki tudományok doktora, Sopron; Keszthelyi István, Budapest; dr. Kiss Rezső, Budapest; Lakatos Zoltán, Kaposvár; Löcsey Iván, Budapest; Murányi János, Gödöllő; Rodek Márton, Nagykanizsa; dr. Rác Antal, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; Soós Károly, Kecskemét; Stádel Károly, Győr; dr. Szentkúti Ferenc, Pécs; dr. Szepesi László, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora, Budapest; dr. Szikra Dezső, Veszprém; Tóth István, Vác; dr. Tóth Sándor, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, Budapest; Varga Béla, Eger; Vida László, Szeged.

